

Răsfoind filele calendarului

Când se schimbă garda la unele palate, are loc un spectacol foarte pitoresc. Cei care vin să preia locul găzduirii care pleacă o salută într-un fel atât de solemn, încât ai impresia că vechi cunoștințe s-au întâlnit sau se despărț. În realitate, ce știu unii despre ceilalți?

Ce știe anul 5755 despre 5754? S-a schimbat garda. Atât. În goana timpului, 5754 nici n-a avut răgazul să-i spună lui 5755: „Bine ai venit, noule an!”

Și totuși, cel ce a plecat a pregătit cu mîgălă terenul pentru fratele său mai tânăr, care are, cu toate astea, o unitate în plus: 5754+1=5755.

În seara de 5 septembrie, a plecat 5754 și s-a instalat noul an 5755. Ce a lăsat în urmă anul care a plecat? Multe victime, dar și multe speranțe. A fost un an al ofensivei pașnice a binelui, dar și al defensivei-ofensive a răului.

Nobile încercări de stingere a unor focare endemice de conflicte în diferite zone fierbinți ale lumii au

înregistrat unele succese. În Asia și în Africa, în Europa și în America Centrală sau de Sud, n-au lipsit unele rezultate pozitive. Stingerea sau atenuarea unor conflicte au însemnat aprinderea unor speranțe reale în mii de suflete.

Să ne gândim numai la faptul că la 13 septembrie 1993 a fost semnat la Washington un acord de principii israeliano-palestinian, care a deschis perspectiva realizării unei concordanțe în locul îndelungatei discordii, că mai recent a fost semnat, tot la Washington, un acord iordaniano-israelian, care deschide și el perspective de colaborare pașnică în interesul ambelor popoare și, implicit, al întregii zone a Orientului Apropiat. Să adăugăm la acestea că în Somalia și în Ruanda, în Cuba și în Coreea, dar și în exploziva Iugoslavia se realizează încet-încet dialoguri, cu speranțe de acorduri și vom vedea că în filele calendarului sunt înscrise și unele clipe de răgaz, unele raze de

speranță într-o eră răsărită de ură. Toate ne interesează pe toți, căci pacea este una și indivizibilă. Și dacă noi, evreii, avem un principiu: כל ישראל ערבים זה לזה „Toți evreii sunt garanți unul pentru altul” (cu această condiție am primit și păstrăm Tora), cred că trebuie și putem să generalizăm acest principiu, spunând: „Toate popoarele sunt garante unele pentru altele” (acesta este, de fapt, ezideratul Organizației Națiunilor Unite și al atâtor organisme internaționale de nobilă sorginte).

În filele calendarului 5754, pe care tocmai l-am închis, sunt, desigur, și multe pete de sânge, dar speranța nu lipsește nici ea. Foșnetul foilor lui este de culoare verde, e speranță.

A murit în acest an un șef rabin de o energie clocotitoare, un macabeu modern. Fiila de calendar care a avut cutezanța de a înscrie un asemenea eveniment a oprit și un ceas în loc. Dar Șeful Rabin care a murit ne-a învățat mai înainte că

Continuare în p. 2

Acad. NICOLAE CAJAL
împlinește 75 de ani

Domnului

Academician prof. dr. NICOLAE CAJAL.

președintele Federației Comunităților Evreiești din România

Membrii Consiliului de Conducere al Federației Comunităților Evreiești din România vă adresează calde felicitări la a 75-a aniversare a zilei Dvs de naștere.

Suntem bucuroși de prezența Dvs în demnitatea de președinte al Federației noastre, exprimându-ne din nou încrederea în capacitatea ce aveți de a conduce cu înțelepciune și hotărâre destinele populației evreiești din România.

Reînnoim și cu acest prilej asigurarea că vă vom acorda sprijinul nostru neprecupețit în îndeplinirea nobilei misiuni ce v-a fost încredințată de Adunarea Generală.

Vă dorim viață îndelungată, în deplină sănătate și forță creatoare, împreună cu toți membrii familiei Dvs.

Un cald AD MEA VEESRIM!

Membrii Consiliului de Conducere:

Ing. Theodor BLUMENFELD
Av. Iulian SORIN
Alex SIVAN
Prof. univ. dr. Marcel SARAGEA
Ec. David BĂNESCU

Ing. Osy LAZĂR
Prof. univ. dr. Andrei VOINEA
Prof. Haim RIEMER
Dr. Charles CRUPARIU
Arh. dr. Tiberiu BENEDEK

CITIȚI ÎN PAG. 2:

O FIGURĂ REPREZENTATIVĂ A INTELECTUALULUI EVREU

SEMINARUL PE PROBLEMELE
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

La 3 septembrie a.c., a avut loc la București un seminar pe problemele minorităților naționale, organizat de Consiliul pentru Minoritățile Naționale, în colaborare

cu Comitetul Helsinki din Olanda. Redăm mai jos intervenția domnului acad. Nicolae Cajal, președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

Intervenția domnului acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL

DOAMNELOR ȘI DOMNILOR,
Această reuniune, „Seminarul pe problemele minorităților naționale”, organizată de către Consiliul pentru Minoritățile Naționale și Comitetul Helsinki din

Olanda, constituie, pentru mine - și, cred, pentru mulți dintre noi - o experiență extrem de profitabilă, cu posibilitatea de a compara experiențe și opinii atât de diferite și interesante.

Olanda, constituie, pentru mine - și, cred, pentru mulți dintre noi - o experiență extrem de profitabilă, cu posibilitatea de a compara experiențe și opinii atât de diferite și interesante.

Îmi voi permite ca, în cuvântul ce mi-ați acordat sub eticheta de **concluzii** (și pentru care vă mulțumesc), să le îmbrac o dată după cuprinzătoare concluzii prezentate de dl. ambasador Scheffer.

Întâmplarea face ca, în ultimii ani, din perspective extrem de variate, să fi putut fi martor și participa la procesul de cristalizare și instituire a problematicii minorităților în România. Spun din perspective variate, pentru că am fost în echipa de conducere a Academiei Române, care a susținut necesitatea abordării acestei problematici din perspective științifice și acum sunt cel care se ocupă direct de Centrul European de Studii în Probleme Etnice și Comunicare Socială - condus de dna Carmen Dumitriu - Șeuleanu -, un institut tânăr, cu preocupări științifice, dar și cu o contribuție la evoluția vieții publice; lucrez, în același timp, de mai mulți ani, în mecanismele Comunității Evreiești din România și, deși comunitatea noastră a reușit menținerea în funcțiune a unei mari părți a activității necesare unei vieți evreiești autentice, avem permanent

probleme complicate de rezolvat.

Vreau să spun, prin toate acestea, că problematica minorităților, cu aspectele sociale, politice, științifice, culturale, administrative pe care le implică, este dificil de gestionat, iar când această chestiune se pune într-o societate care și-a propus să-și regăndească toate nivelele existenței sale, rezolvarea lor poate fi chiar mai anevoioasă.

A reieșit clar aceasta și din unele comunicări prezentate ieri și astăzi la seminar de distinse personalități.

Aș îndrăzni să recunosc două aspecte care mi se par demne de luat în seamă, mai ales că apar de mare utilitate pentru problemele discutate sau incluse în problematica noastră:

a) constituirea unor instrumente sociale de intervenție și evaluare în comisiile pentru drepturile omului din cele două Camere și din grupul parlamentar al minorităților;

b) crearea unor instanțe de NEGOCIERE SOCIALĂ a problematicii minorităților naționale și chiar a noilor valori spirituale concepute; asupra acestora mă voi opri mai mult. PUBLICAȚIILE asociațiilor persoanelor aparținând minorităților naționale (aș vrea să recunosc faptul că eu însumi sunt un lector pasionat al multora din ele) sunt LOCURI de promovare a identității noastre, locuri de

Continuare în p. 5

Originalitatea iudaismului

Se confundă adesea originalitatea cu extravaganța, insolitul, bizareria, excentricitatea, ciudătenia. Însă neobișnuitul, nemaiauzitul, nemaivăzutul nu înseamnă neapărat și originalitate. Originalitatea este o contribuție la dezvoltarea cunoașterii lumii și a aprecierii meriților omului în această lume. Originalitatea a fost acela care a întrezărit posibilitatea roții privind rostogolirea unui buștean, original a fost acela care a înțeles că Pământul se învârtă în jurul Soarelui în vreme ce toți ceilalți vedeau că Soarele răsare și apune, original a fost acela care auzind zăngănitul capacului unei oale în care fierbea apa, a descoperit forța motrice a aburului, original a fost acela care a descoperit legea gravitației în timp ce toată lumea nu vedea decât corpuri căzând, original a fost acela care a conceput un monoteism pur spiritual într-o lume politeistă și idolatră.

Așadar, originalitatea implică

noutatea, dar nu tot ce e nou e și original. O veste nemaiauzită este o noutate, dar nu se poate spune că este și originală. Vorbirea curentă a înregistrat de mult această distincție: se întreabă „ce mai e nou?” și nicidecum „ce mai e original?”. Noutatea se află, originalitatea se creează. Noutatea sporește cantitatea cunoștințelor, originalitatea adâncește calitatea cunoașterii. Noutatea nu pretinde decât atenție, în vreme ce originalitatea presupune capacitatea inductivă de înălțare de la o experiență obișnuită la o idee inedită. Noutatea este accesibilă tuturor, originalitatea este o performanță doar a unora. Mulți „pățîți”, dar puțini originali, deoarece există mult mai mulți ascultători decât creatori.

Iudaismul n-a apărut din neant, dar ideile care l-au precedat au fost sintetizate într-o concepție profund originală.

Iudaismul a așezat la temelie

culturii europene cel puțin patru idei fundamentale: istoricitatea Eternului, puterea creatoare a cuvântului, înnoirea materiei prin spirit și considerarea persoanei umane ca scop suprem al umanității.

Evreii au fost primii care au gândit un Dumnezeu unic, dar fără chip și deci fără loc, în concepția lor, Dumnezeu nu e sedentar, ci istoric, iar idealul poate fi atins nu într-o lume „de dincolo”, ci într-o lume „de apoi”. Paradisul evreilor se obține prin eforturi neîncetate aici, în lumea aceasta, la sfârșitul acestor timpuri, nu în altă parte a spațiului. De aici decurge caracterul activ și deci anticontemplativ al mentalității iudaice. Legătura evreilor cu Dumnezeu se stabilește și se menține nu prin extaz mistic, ci prin fapte morale. Israel înseamnă din fapt și chiar luptă cu Dumnezeu, nu oarbă supunere.

Cine trăiește mai mult în istorie

HENRI WALD

Continuare în p. 2

Acad. prof. univ. dr. NICOLAE CAJAL
împlinește 75 de ani

O FIGURĂ REPREZENTATIVĂ A INTELLECTUALULUI EVREU

O viață trăită intens, în care, așa cum însuși ne-a mărturisit, n-a avut răgazul să constate scurgerea timpului. O viață dăruită binelui de către un sfătuitor generos, pentru care bunătațe este însăși ETICA.

Doar câteva date sumare din biografia sa ne conturează profilul acestei personalități, crescută și educată în mijlocul unei familii de intelectuali evrei.

Nicolae Cajal este fiul profesorului dr. Marcu Cajal, unul dintre primii pediatri din România. S-a format ca specialist microbiolog și virusolog sub îndrumarea profesorului dr. Ștefan S. Nicolau. Este autor a peste 400 de lucrări științifice din domeniul virusologiei, publicate în reviste de specialitate, autor și coautor de monografii, manuale și tratate științifice, dintre care unele au fost răsplătite cu premii academice. Face parte din colegiile de redacție ale multor reviste de profil.

A deținut și deține numeroase funcții de răspundere pe linie științifică și socială, dintre care spicuim doar: șeful catedrei de virusologie a Universității de Medicină București; directorul Institutului de Virusologie al Academiei Române; membru și vicepreședinte al Academiei Române; membru titular și vicepreședinte al Academiei de Științe Medicale; președinte al Colegiului Consultativ pentru Cercetare Aplicativă și Dezvoltare al României; expert al Organizației Mondiale a Sănătății (O.M.S.); membru în Biroul Executiv al Comisiei Naționale UNESCO pentru România; președinte al Fundației Elias a Academiei Române; membru al unor societăți naționale și internaționale de specialitate; președintele Societății de Microbiologie din România; senator independent de București ș.a.

Este figura reprezentativă a unui intelectual evreu devotat țării în care s-a născut și s-a format, urmând astfel o tradiție scumpă nouă, evreilor, perpetuată de-a lungul generațiilor de milenii și având rădăcinile încă în porunca profetului Irmiah, care ne-a cerut să fim devotați cetății în care trăim și pentru binele căreia nici o jertfă nu este prea mare; să ne amintim și ceea ce spunea cândva C.A. Rosetti: „Amorul națiunii domnește în inima israelitului ca și-ntr-o românuță...”.

După o vizită întreprinsă în anul 1977 în Israel, făcută - cum însuși avea să amintească - cu ochii sufletului, profesorul

Nicolae Cajal mărturisea că s-a simțit dator față de suflet să contribuie, cu forțele sale, la împlinirea binelui și pentru comunitatea sa. Astfel, în 1977, a fost desemnat directorul serviciilor medicale din Federația Comunităților Evreiești din România, iar din 1986, membru în Prezidiul acesteia. Și de atunci, neîntreruptă și energică activitate în mijlocul comunității a fost socotită - cu modestia-i caracteristică - ca o plată a „datorie” față de suflet și poporul său.

Urmare firească a activității sale în conducerea Federației, a calităților sale umane și științifice, dl. acad. dr. N. Cajal a fost ales, în iunie 1994, președinte al Federației Comunităților Evreiești.

Cu ocazia alegerii sale în această funcție, domnia-sa a prezentat liniile directoare ale activității viitoare: să asigure „existența demnă a obștei evreiești din România și a fiecărui membru în parte, într-un climat de onoare și respect, să îmbunătățească imaginea noastră în țară și în străinătate, să combată antisemiții și manifestările antisemite, în special prin prezentarea rolului pozitiv al evreilor, a contribuției lor la progresul culturii, științei și prosperității umanității etc.”, să contribuie la întărirea solidarității intelectualilor evrei și neevrei în jurul comunității noastre, al familiei noastre unite de evrei români...”. În continuare, președintele ales al Federației a arătat că se vor menține bunele legături cu organizațiile evreiești internaționale și, în primul rând, cu „Joint”-ul: „O sarcină frumoasă, dar dificilă, cu atât mai dificilă - sublinia domnia-sa - cu cât ea vine să mă situeze într-o funcție de mare răspundere, în care trebuie să continui - măcar în parte - personalitatea covârșitoare care a fost, pe plan național și internațional, deosebitul dr. Moses Rosen”.

Gândurile de început ale academicienului prof. dr. N. Cajal, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, ne conturează - dacă mai are nevoie - frumusețea de caracter a unui OM care știe să respecte și să prețuiască munca și realizările înaintașilor săi și să o continue pe o linie ascendentă.

O ocazie - la împlinirea a 75 de ani - de a-i ura, încă o dată, din toată inima, ani mulți și rodnici, cu mari realizări, alături de cei ce-i sunt apropiați.

Un cald AD MEA VEESRIM!

Răsfoind filele calendarului

Urmare din p. 1

cel ce nu luptă pentru drepturile sale pierde. Și ne-a imprimat adânc în suflet și în conștiință adevărul: „Wer rastet der rostet” - „Cine se oprește roșinește”. S-au repezit unii cameleoni să întoarcă cojocul, să se prezinte în toată goliiciunea lor: ieri lingăi, azi detractori. Dar calendarul nu se oprește și nu iartă. Ce a spus și a făcut un om mare a rămas - și spusele și operele lui nu cad. Ele sunt rodul unei munci grele, de care mulți s-au mirat. Sunt broboane de sudoare, devenite broboane de antigravitație.

Răsfoind filele calendarului, ne și mirăm câte au încăput în el. Au încăput și unele inutile și unele rele, dar n-au spus oare înțelepții: „Nu există pe fața pământului nici un om drept care să facă numai bine și să nu greșească?”

Și, aruncând o privire și în grădina noastră, știm că din sutele de articole, note, știri, ilustrații, publicate în revista noastră au fost și unele mai puțin reușite, dar știm, de asemenea, că până și în minele de aur nu există metal prețios fără steril. Cineva care

și-a mai încercat norocul în domeniu a spus că posedă piatra filosofală cu care ar putea urni munții din loc și să facă inaccesibilul accesibil. Fie și așa. Dar echipa noastră are satisfacția de a fi făcut ceva și de a fi adus în rândul colaboratorilor multe condeie de valoare și minți deschise, care au ce spune. Cu unele realizări și cu inerente lipsuri, vom spune din nou: „Nu există om drept care să nu greșească”. Nici măcar deținătorul pietrei filosofale.

Si uite - așa, cu mai bune și nedorite mai puțin bune, filele calendarului 5754 s-au așternut cuminiți în cutia ireversibilă a istoriei și răsfoim acum, febril, filele calendarului 5755.

Ce ne rezervă ele? Aș spune că nu trebuie doar să așteptăm, pasiv, ce ne rezervă ele. Să ne străduim să ne apropiem binele prin muncă neobosită pentru noi și pentru colectivitate.

Suntem și trebuie să fim garanți unii pentru alții. Garanți activi!

HALEVI

ORIGINALITATEA IUDAISMULUI

Urmare din p. 1

decât în geografie este mereu neliniștit, nemulțumit, grăbit, preocupat mai mult de viitor decât de prezent. Pentru evrei, prezentul a fost întotdeauna un moment, o etapă, o treaptă spre viitor. Ei au avut totdeauna mai mult viitor decât prezent. Însăși ideea europeană de viitor, înțeles ca un timp calitativ superior prezentului, este o creație evreiască. Existențialismul, care hipertrofiază prezentul în dauna viitorului, nu se putea ivi în mintea unui evreu. Însă înălțarea de la divinitățile zoomorfe și antropomorfe la un Dumnezeu istoric și fără chip a fost atât de dificilă și mai este și astăzi atât de precară, încât oamenii recad mereu în idolatrie. Nimeni nu poate gândi continuu un viitor nereprezentat, deși imaginile diminuează orice viitor și frânează, la un moment dat, înaintarea spre el.

În iudaism, cuvântul are o putere creatoare: el înseamnă în același timp și vorbă și idee și fapt și lucrul înfăptuit. Biblia spune că Dumnezeu a făcut lumea „zicând”. În iudaism, cuvântul este principala forță prin care materia se spiritualizează.

Ca atâtea alte concepții despre lume, iudaismul pornește de la ideea că spiritul este superior materiei, dar, spre deosebire de toate celelalte, el pune superioritatea spiritului să rafineze materia. În Biblie, omul este țărână înșuflețită. Adam nu este un spirit decăzut, ci un om care se ridică la conștiința de sine, prima ființă care își asumă destinul de a trăi în tensiunea dramatică a valorilor contrare. Iudaismul nu sacrifică voluptatea vieții în numele purității spirituale, ci încearcă să civilizeze, să șlefuiască și să îmbogățească nevoile materiale. Nici inima să nu reacționeze fără minte, dar nici mintea să nu decidă fără inimă. În concepția iudaică despre lume, nu oamenii sunt făcuți ca să slujească ideile, ci, dimpotrivă, ideile sunt create ca să-i slujească pe oameni. Când ideile devin o frână, este mai morală sacrificarea ideilor decât a oamenilor. Omul fiind scopul suprem, toate creațiile sunt mijloace. Iudaismul este incompatibil cu ascetismul și cu fanatismul. Așa s-a dezvoltat la evrei spiritul critic, iconoclast și antidogmatic, care-i irită periodic pe conservatorii de toate soiurile. În continuă căutare, evreii au fost totdeauna atrași de ceea ce e nou. Și într-o

societate ultraindustrială, amenințată de standardizare și banalizare, creația spirituală este singura forță antientropică în stare să amâne moartea informațională a culturii. Este deci mai firesc să moară ideile pentru oameni decât oamenii pentru idei. Sacrificiul uman este admisibil numai în cazurile extreme, când este amenințată nu o idee, ci ceea ce este cel mai omenesc în om: individualitatea subiectivitatea și libertatea, sau de a trece de la o idee mai săracă la una mai cuprinzătoare.

Valoarea supremă a societății este individualitatea. Deși atotputernic, Dumnezeu Bibliei n-a creat dintr-o dată întreaga omenire ci un singur om, pe Adam, pentru că nimeni să nu poată pretinde că are o obârșie superioară altora. Oamenii nu sunt exemplarele unui speciu ci individualitățile unei comunități. A lovi un singur om înseamnă a lovi întreaga umanitate. A salva un om înseamnă a salva întreaga umanitate. Societatea există pentru ca fiecare să poată deveni din ce în ce mai mult el însuși. Este adevărat că, genetic, societatea este cauza și individualitatea este efectul, dar etc. individualitatea este scopul, iar societatea este doar mijlocul. Numai împreună cu ceilalți poate cineva să devină o individualitate; fără ceilalți, nimeni nu poate fi decât singur. Etica iudaismului, adresându-se tuturor, subliniază importanța fiecăruia.

Prin esența sa, iudaismul rămâne și astăzi un imn permanent al încrederii omului în forța lui de a se autodepăși. În iudaism, mai importantă este lupta fiecăruia de partea virtuții împotriva ticăloșiei decât victoria finală a binelui asupra răului. Iudaismul nu propovăduiește depășirea condiției umane, ci a sălbăticiei din om; el cere omului să realizeze din ce în ce mai mult umanitatea sa, destinul său de ființă creatoare de cultură. În sens strict, mozaismul însuși nu este doar un cult, ci o concepție despre lume, sinagoga nu este o biserică, ci o casă de învățătură, rabinul nu este un preot, ci un învățător. Iudaismul este credința într-un singur Dumnezeu, spiritual și indivizibil, care participă la toate evenimentele istorice ale poporului Său și pe care îl conduce, prin puterea creatoare a Cuvântului, spre o lume a iubirii între oameni. Biblia arată cât de grea și de dramatică este lupta Binelui împotriva Răului, opera de moralizare a omului și a relațiilor lui cu Celălalt.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

Se aduce la cunoștință cititorilor că înscrierile pentru abonamente pe anul 1995 la REVISTA CULTULUI MOZAIC se fac până la 20 noiembrie 1994.

Costul unui abonament anual este de 3 450 lei, iar pentru șase luni - 1 800 lei.

Pentru a se primi la timp revista, abonamentul trebuie achitat la sediul F.C.E. din București, str. Sf. Vineri nr. 9, sect. 3, iar pentru provincie, la sediul comunității respective sau prin mandat poștal, pe adresa: F.C.E., cont virament 45.10.7.062, B.C.R., București, sect. 3.

BAR-MITZVA LA SUCEAVA

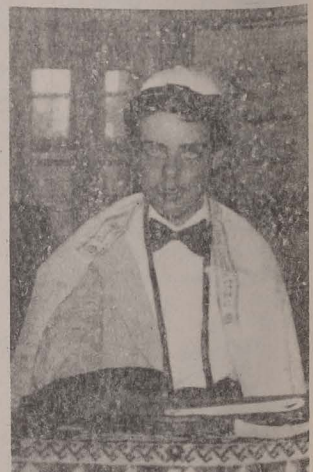
La Sinagoga „Hevrei Gah” din municipiul Suceava, în prezența unui mare număr de enoriași, rude și prieteni, cursantul de Talmud Tora LOZNEANU ALBERT (Eliu Zevoen Isrul) a devenit Bar-Mitzva.

De la vârsta de 6 ani, Albert urmează cursul de Talmud Tora, fiind printre primii în însușirea lecțiilor predate, iar pentru această memorabilă zi din viața lui s-a pregătit cu sârguință, fiind îndrumat de dl dr. Rauch Iacob, consilierul comunității noastre. Albert, sârbătoritul nostru, este și un membru activ al corului tineretului.

În cuvântul său, a mulțumit bunului Dumnezeu că a ajuns sănătos această zi. A mulțumit părinților și în mod deosebit bunicilor Fani și Leo Brief, care l-au crescut și îngrijit de mic copil. S-a angajat să fie un bun evreu și să respecte cele învățate la Talmud Tora.

Domnul președinte Soil Petriaru, în numele conducerii comunității și al întregii obști evreiești din Suceava, l-a felicitat și i-a urât: „La mulți ani, Ad Mea Veessrim!”.

Coresp. S.P.

IORGA, EMINESCU ȘI... HAIM TIKTIN

În volumul său „36 de stâlpi ai lumii”, MARIUS MIRCĂ consacră un articol amplu și lui Heimann Hariton Tiktin, cel pe care N. Iorga l-a calificat drept „**unul din oamenii cei mai merituoiși pentru cunoașterea limbii române**”, profesorul C. Rădulescu-Motru l-a considerat „**ctitor al culturii române pentru operele-lui care constituiesc lucrări de bază pentru filologia română**”, iar G. Călinescu - referindu-se la H. Tiktin, Lazăr Șăineanu, Moses Gaster, Aurel Căndrea, Jack Byck, Al. Graur, Barbu Lăzăreanu ș.a. - scria că „**filologia română este, în pluralitatea ei, o știință creată de această categorie de români de confesiune ebraică**”.

Reproducem textul articolului publicat de MARIUS MIRCĂ despre H. Tiktin:

În ziua aceea - 21 martie 1936 - l-am înlocuit pe reporterul parlamentar al ziarului „Gazeta”, disponibil, nu îmi mai amintesc din ce pricină, la ședința Senatului. Primul redactor, Ion Pas, știa că nu prea mă împac cu activitatea secretariatului de redacție, care mă ținea pe scaun: îmi încredința câte o misiune „pe teren” (îi înlocuiam pe reporterii absenți).

Urma să se dezbată o nouă lege administrativă și ziarul socotea necesar să aibă un reprezentant la fața locului. Subiectul nu mă tenta, îl bănuiam arid, dar era un bun pretext de a mai ieși din redacție. O „veche” experiență îmi spunea că se poate scoate un reportaj - chiar senzational - și din piatră seacă.

Nici nu intrasem bine în sala Senatului și mi-am dat seama că n-am să mă plictisesc: tocmai sosea profesorul Nicolae Iorga, care rar asista la ședințe.

Când N. Iorga lua parte la o ședință parlamentară (sau la orice altă ședință) erau dezbateri însuflețite. Datorită domniei-sale. Nu rămânea indiferent la nici o problemă. Lua mereu cuvântul, rectifica, comenta, sugera, aproba sau respingea, lua atitudine. Analiza fondul problemei, dar intervenea cu aspre observații și în ce privește limbajul oratorului ori al textelor de legi propuse, nu răbda abateri de la regulile stilistice ori ortografice. Cuvânta cu pasiune, cu vehemență când era cazul. Ascultătorii nu se plictisesc, reporterii umpleau carnetele.

Ca de obicei, înainte de a se intra în ordinea de zi erau epuizate unele scurte comunicări. Și de data aceasta au fost comunicări. Grigore Gafencu, ziarist, fost ministru de externe, a prezentat două numere din revista „Cuvântul cercetășesc” ce fuseseră trimise corpului didactic spre a fi recomandate elevilor. Gr. Gafencu a redat unele citate, cu concluzia că „revista e un pamflet violent care atacă demagogic totul, până și Societatea Națiunilor, pe care o califică drept areopag masonic și iudovesc de la Geneva”.

Vădit indignat, profesorul N. Iorga s-a asociat viguros acestui protest și a cerut intervenția imediată a forurilor în drept.

Trecându-se la discutarea pe articole a noului text al Legii Administrative, profesorul a luat cuvântul de zeci de ori în cursul ședinței, la fiecare articol în parte. La toate a avut ceva de spus, uneori mai mult, alteori pentru a corecta o frază, un cuvânt. Mi-am notat atunci (pentru ziar) unele din aceste intervenții. Le-am confruntat ulterior (pentru întocmirea evocării de față) cu textul redat după note stenografice, în „Monitorul Oficial” (nr. 39 din 22 iulie 1936).

Proiectul de lege făcea o serie de discriminări. Notez una din intervențiile profesorului (au fost câteva) în apărarea naționalităților concloacitoare.

„Trebuie să înceteze odată sistemul acesta de a împărți populaționa României în două. Noi ne iubim naționa, știm ce a dat naționa în istorie, dar a așeza pe cei care nu sunt români de origine într-o situație inferioară este cu desăvârșire nedrept. Când este un om cu însușiri înalte și cu imensă autoritate în comuna lui, îi rămâne să se facă ortodox sau unit, ca să fie membru în consiliul comunal? Știu că nu se poate schimba Legea (ea confirmă Constituția - n.n.), dar vreau să se audă această protestare din gura unui om care își dă seama ce pot fi naționalitățile pentru noi dacă le pretuim și le punem la lucru, și de ce poate să însemneze în sufletul acestor naționalități atunci când noi săpăm un necontenit șanț între dănele și noi. Este o greșală politică pe care înțeleg să o corectăm.”

O altă energică apărare a naționalităților a luat-o profesorul când a fost discutat paragraful care se ocupa de alegerea

primarilor...

Nu era vorba doar de discuții teoretice. N. Iorga (se afla atunci în una din perioadele sale liberale) aplica aceste concepții. O ilustrare am avut-o în aceeași ședință a Senatului.

Profesorul - extrem de ocupat, precum se știe - venea la Senat doar când avea un motiv deosebit. Banca presei se întreba ce l-o fi adus la acea ședință, Legea Administrativă

FILOLOGIE

„O știință creată de o categorie de români de confesiune ebraică”

nu putea fi o justificare. Un gazetar încercase să afle direct de la sursă:

- Domnule profesor, cărui prilej datorăm prezența Dumneavoastră?

- Așteaptă, dragă, să vină un ministru, un anumit ministru - mi-a făgăduit că vine! Am să spun câteva cuvinte în prezența dănsului!

La un moment dat, profesorul a cerut întreruperea dezbaterilor, fiindcă aici se află un ministru care este și profesor de istorie la Universitate și membru al Academiei Române” (tocmai intrase în sală prof. I. Nistore).

„Acum câteva zile - a spus N. Iorga - a început din viață, la Berlin, unul din oamenii cei mai merituoiși pentru cunoașterea limbii române, care a fost silit să plece în Germania, unde, din cauza originii lui evreiești, a fost aruncat în cea mai neagră mizerie. Este vorba de H. Tiktin, autorul vestitului Dicționar. Întreb dacă măcar după moartea lui, ministrul României la Berlin n-ar trebui să se intereseze de ceea ce a rămas de la defunct. Trebuie să fi rămas ceva de pe urma pregătirii Dicționarului său, un material foarte bogat și ar fi păcat ca, după ce el a fost să se prăpădească în condiții așa de triste, să se risipească și rodul muncii de o viață întreagă a unui om așa de învățat, așa de modest, așa de bun și cu atâtă iubire față de acest popor; căci trebuie să spunem, noi nu ne-am făcut datoria față de dănsul!”

Aplauze puternice au răsunat în Senat, după care ministrul Nistore a mulțumit profesorului N. Iorga că a sesizat această situație și a promis că va face diligențele necesare. Și într-adevăr, imensa arhivă științifică a lui Tiktin a fost adusă în România, depozitată la Institutul de Lingvistică din orașul Cluj, la îndemâna multor cercetători care, de-a lungul anilor, au consultat-o cu folos.

În aceleași zile, Nicolae Iorga consacră obișnuitul său editorial din ziarul „Neamul românesc”, lui H. Tiktin. Este o pagină zguduitoare. Se încheie astfel: „Acum H. Tiktin se odihnește: la optzeci și cinci de ani. În ziua de 13 martie 1936 l-a cercetat un înger care vine pe rând la toți și la cărui ivire, pentru unii crudă, pentru alții miloasă, el a primit-o ca o izbăvire. De hrănit, ca pe cel din urmă muncitor nu l-am putut hrăni, dar a-l uita, ne împiedică pe toți opera lui”.

Cine a fost cel pentru care anume venise la Senat savantul istoric?

Haim (Hariton) Tiktin, născut în 1850, fiul rabinului din Breslau-Germania (rabinul descindea dintr-o veche dinastie rabinică) n-avea douăzeci de ani când, în 1869, a fost adus la Iași de un bogătaș evreu, ca învățător de iudaism pentru copiii săi. I-a plăcut Iașul, i-a plăcut țara și a dorit să-și cunoască limba; dar nu ca simplu amator.

Pentru început a căutat un prieten care să-l înființeze, să-l dirijeze (munca îi era ușurată

de faptul că în liceu studiase limba latină). L-a găsit: tânărul Mihai Eminescu (erau de o vârstă, născuți amândoi în același an). Prietenia strânsă pe care a întreținut-o cu poetul, până când acesta a părăsit Iașul, l-a influențat hotărât în pasiunea sa pentru studiile de lingvistică și de filologie. Datorită îndelungatelor convorbiri (zilnic ore în șir) cu poetul, Tiktin s-a perfecționat în cunoașterea limbii și literaturii române. Făceau împreună lecturi și le analizau amănunțit.

Tiktin a pornit să alcătuiască fișe pentru toate cuvintele românești pe care le întâlnea în vorbirea curentă și în lectura presei, a cărților. A cercetat (ca și Eminescu) literatura românească veche, folclorul, hrisoavele, pentru a urmări evoluția cuvintelor. După zece ani cunoștea atât de bine limba română încât a început a colabora cu studii filologice la „Convorbiri literare”, la „Revista pentru

•TIKTIN văzut de M. MAN

dispoziție cărți vechi și broșuri populare rare. Locuia și Schwartzfeld atunci la Iași și era concurent de Tiktin la anticari, la achiziționarea cărților vechi.

Munca la acest Dicționar („operă monumentală”) despre care I. Bianu afirma în raportul său către Academie din 12 ianuarie 1912, că este „cea mai însemnată lucrare lexicografică ce s-a produs asupra limbii române până astăzi [...]” căreia Tiktin i-a consacrat partea cea mai mare a vieții sale, din iubire pentru limba românească”) l-a absorbit până într-atât încât... a pierdut și catedra pe care o avea la liceu. E o poveste tristă la care s-a referit N. Iorga în ședința amintită a Senatului.

Tiktin a fost nevoit să părăsească România, a plecat la Berlin. A plecat, oare, supărat pe România? Să vedem. A ținut acolo cursuri de limba și literatura română la Seminarul Oriental de pe lângă Facultatea de Litere și Filozofie. A ținut și un curs de popularizare a României. A publicat numeroase studii în revistele germane de specialitate, despre limba și literatura română. Putem a face cunoscută literatura română a tradus în germană din Ion Creangă, din M. Eminescu... Trecuse de șaptezeci de ani și tot mai ținea cursurile sale despre România; dar și-a pierdut catedra de la Berlin când fasciștii au ajuns la putere, când a început Marea Prigoană...

A avut două satisfacții, acolo, departe de țara sa adoptivă: a fost ales membru de onoare al Academiei Române; Dicționarul său a fost închinat cu Marele Premiu Heliade-Rădulescu.

A murit în mizerie, la Berlin.

În ședința comemorativă din 24 martie 1936 a Academiei Române, președintele de atunci, prof. C. Rădulescu-Motru, l-a numit pe H. Tiktin „ctitor al culturii române, pentru operele sale care constituiesc lucrări de bază pentru filologia română”.

H. Tiktin a fost un erudit și în domeniul iudaismului. Între altele, a publicat în colecția „Cercetări asupra religiei și literaturii Vechiului și Noului Testament”, din Göttingen, studiul „Cercetări critice despre Cartea Samuel” (1922).

Așa cum prevăzuse prof. N. Iorga, Tiktin n-a fost uitat. În 1945 a apărut la București o nouă ediție a „Gramaticii” sale. În prefață, lingvistul și filologul I. Aurel Căndrea, care a pregătit această ediție, arată că „Gramatica și apoi Dicționarul lui sunt lucrări fundamentale pentru filologia românească”.

Despre actualitatea sa ne vorbește și volumul „H. Tiktin, omul și opera” de I. Rădulescu, apărut în 1971 în Editura Științifică din București.

La H. Tiktin în primul rând (și Lazăr Șăineanu, Moses Gaster, Aurel Căndrea, Jack Byck, Alexandru Graur, Barbu Lăzăreanu, Solomon Marcus...) se referă G. Călinescu în articolul său, „Cum se scrie românește”, publicat în revista „Adevărul literar și artistic” din 3 aprilie 1933, când scria:

„Filologia română este în pluralitatea ei o știință creată de această categorie de români - de confesiune ebraică”.

istorie, arheologie și filologie”, amândouă din Iași. Între timp și-a luat doctoratul în filosofie la Universitatea din Leipzig, cu teza „Studii despre filologia română”. A colaborat la mai multe reviste germane de specialitate, cu articole despre limba română.

Când Grigore Cobăcescu, A.D. Xenopol, Vasile Burlă, C. Meissner, Al. Gr. Șuțu au înțeles Societatea Științifică din Iași, Tiktin a primit misiunea de a conduce partea literară și lingvistică a revistei „Arhiva”, organul Societății. Această Societate l-a însărcinat să întocmească o „Călăuză ortografică” prin care autorul „contează în istoria erudiției românești ca unul din cei câțiva care au dăruit țării o ortografie” (citat de Barbu Lăzăreanu), mai ales după ce a publicat și „Gramatica română pentru învățământul secundar” (2 volume), pe principiul ortografiei fonetice adoptat, peste câțiva ani, de Academia Română. „Gramatica lui Tiktin mai este și astăzi, după 46 de ani, cea mai bună gramatică pe care o avem. Studiind limba română, Tiktin a pătruns mai adânc în sufletul ei”, scria lingvistul T. Pisan în ziarul „Universul”.

Toate erau bune, dar Tiktin n-avea din ce trăi. S-a căsătorit la Iași, unde soțul său, S. Meyerhoffer, i-a înjghebat un mic, apoi mare atelier „Fortuna”, pentru fabricat scaune și mese din lemn de fag încovalat. Producea marfă bună, o vedeam medaliile obținute la expozițiile universale de la Paris, din anii 1899 și 1900. Dar atelierul n-a rezistat multă vreme, o bună parte din vină a avut-o Tiktin, care, în loc să se ocupe cu afaceri, completa (în atelier) fișe - mii, zeci de mii; au ajuns la cinci sute de mii - pentru Dicționarul pe care îl pregătea.

A încercat să lucreze pe linie evreiască: a înființat la Iași cea dintâi școală evreiască, „Cultura”, a condus-o, i-a format corpul didactic, i-a scris sau prelucrat manualele de învățământ. Meseria aceasta nu-i putea asigura traiul.

În cele din urmă - după ce a trecut la creștinism, altfel Legea nu permitea - a fost numit profesor de latină și de germană la diferite școli secundare locale, apoi la Liceul Național, unde i-a avut ca elevi pe Mihail Sadoveanu, Alfons Herovanu, C. Toma, Rudolf Șuțu, Enric Furtună... A ținut și o serie de prelegeri lingvistice la Universitatea din Iași, urmărite și de studentul Nicolae Iorga.

Dar principala sa activitate a fost realizarea „Dicționarului român-german”, primul dicționar etimologic complet [...] al limbii române, cea mai bogată listă de cuvinte românești alcătuită până atunci. Trei mari tomuri apărute în cursul a trei decenii (1895-1925), dar elaborate în timp de patruzeci de ani.

Pentru Dicționarul și Gramatica lui Tiktin, M. Schwartzfeld arată că i-a pus și el la

PUBLICAȚII ȘI CĂRȚI ISRAELIENE DE LIMBĂ ROMÂNĂ

Recent ne-a parvenit din Tel-Aviv una dintre remarcabilele cărți apărute în ultima vreme, în limba română, pe malurile Hayarkonului: romanul „Poate mâine...”, volum de debut în epica de amploare a unei zăvălste, **Gina Sebastian-Alcalay**, ale cărei articole și eseuri pătrunzătoare și inteligente le citim adesea cu interes în paginile ziarului „Viața noastră”, precum și în cele ale revistei „Minimum”.

Avem în față o carte matură, lucidă, rafinată, scrisă cu o mare acuratețe stilistică, adesea plină de formulări expresive, vădind o bună cunoaștere a tradițiilor prozei românești de introspecție psihologică, de la Camil Petrescu la Mihail Sebastian și de la Hortensia Papadat Bengescu la Ury Benador. Întâlnim, o dată, pregnante scilipiri de factură istorică, profunde remarci de viață și importanță pe care le pun în relief un ascutit și rit de observație.

Este, de fapt, romanul pregătirii și împlinirii (dacă se poate spune așa) unei ratări, romanul neadaptat și în consecință, destrămării sufletești a unei ființe care, pe o anumite treaptă a involuției interioare, se complăce, cu oarecare voluptate, în propria degradare. Impregnată de puternice note subiective - încăt, nu rareori, mai ales în momentele, exagerat diluate, de neînfrântă compasiune față de eroină, te întrebi cât de mult din Mimi Lanculovici este însăși autoarea cărții - firava tramă narativă a romanului se constituie din fragmente aparent disparate, dar, în realitate, sudate lăuntric de un subtil filon psihologic, bazat pe sentimentul lentei degradări. Dintre cele trei frânturi care etajează compozițional structura cărții (un jurnal, o relatare a unei zile din viața eroinei Mimi Lanculovici - în care frappează unele similitudini cu „Dimineața pierdută” a Gabrielei

Adameșteanu - și câteva schițe adunate în capitolul „Și alte secvențe”) - cea mai relevantă mi se pare povestirea despre ziua petrecută de eroină prin Tel-Aviv-ul (sau Ashdod-ul, sau Haifa) zilelor noastre. Este cea mai relevantă prin strădania (adesea reușită) de detașare, de obiectivare, prin lipsa de autocompătimire, prin grava - și, uneori, ironica, persiflatoarea - distanțare față de personaje și de relațiile dintre ele (deși nici aici nu sunt absente aparté-urile, monoloagele interioare, tot felul de reziduuri ale unui subiectivism exacerbat).

Trebuie, totuși, făcute - să mă ierte autoarea - și unele remarci critice pe marginea acestui roman, pe care, repet, îl consider, în întregul său, o încontestabilă reușită. Există ici-colo pasaje supărător livrestice, o deranjantă abundență de nume celebre din domeniul literaturii, filosofiei, muzicii

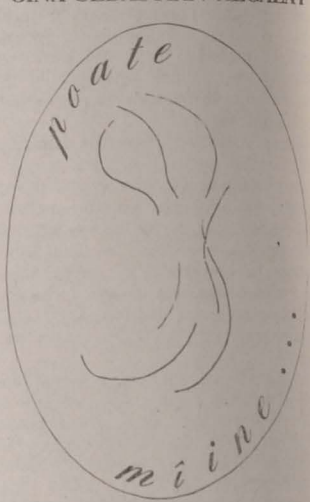
(cel puțin Kundera este o adevărată obsesie) și de citate (unele nu prea nimerite, azvârlite pe hârtie de dragul unei poze ce nu rimează cu naturalețea din alte părți a scriiturii autoricești). În afară de păcatul livrescului, i-aș mai reproșa autoarei absența profunzimii în abordarea literară a „cazului Mimi Lanculovici”. Unul se referă la relația dintre eroină și mult dotatul ei fiu, Mirel, care, după răsfățul cu care fusese înconjurat, ca „wunderkind”, în România, pleacă din Israelul unde „alia”-se, lăsând-o acolo pe iubitoarea sa mamă - în America, unde, în pofida bursei promițătoare pe care o dobândise, se pare că-și irosește „marele talent”. Ce anume oare a erodat raporturile dintre mamă și fiu, de ce autoarea rezervă un atât de neînsemnat (în raport cu celelalte probleme) număr de pagini acestei relații definitive pentru drama eroinei - iată întrebări pe care cititorul, inevitabil, și le pune. (Sau poate e o estompare voită? Atunci s-ar fi putut găsi alte procedee literare pentru a sugera neputința eroinei de a se confrunta

fățu cu acest punct nodal al existenței sale...)

O altă problemă - esențială și, totodată, deosebit de complexă și delicată, a cărei neadâncire lasă cititorul, cum se zice, „sur son soif” - este aceea a iudeității sau, mai bine spus, a evreității lui Mimi Lanculovici. Din paginile ei de jurnal din România se desprinde fizionomia interioară a unui intelectual fin, cultivat, dotat cu unele calități, dar care trăiește viața și împrejurările pe care este pus să le înfrunte, la modul general, aproape metafizic, cu o mare doză de cerebralitate, în pofida afirmațiilor că, așa cum se arată în diverse locuri ale cărții, „câmpul de acțiune al lui Mimi era exclusiv acela al sentimentelor”. Ceea ce frappează însă cu deosebire este totala izolare a eroinei de tot ce a reprezentat, în ultimele decenii, viața evreiască în România (într-un loc sunt amintite cursurile pentru tineri de la comunitate, dar li se spune „cursuri de Simhat Tora”, Revolta eroinei față de delimitările ideologice și naționale (alături ironic caracterizările „bun stalinist” de „bun evreu” și îl citează pe Flaubert care, internaționalist

avant la lettre, declara: „Sunt la fel de francez pe cât sunt de chinez”) este pe deplin definitivă în această privință. Să fim bine înțeleși: această vină încontestabilă a fost împărtășită, în epocă, de foarte mulți și diverși intelectuali evrei, care au dus asimilismul până la încercarea de a autoanula orice apartenență la spiritualitatea iudaică (în paginile de jurnal din România ale lui Mimi Lanculovici, în care abundă referirile livrestice, lipsesc aproape cu desăvârșire cele privitoare la scriitorii evrei, la spectacolele evreiești, la filmele - puține câte au rulat - cu tematică evreiască). Oare nu aceasta și explică neadaptarea, aproape inaderența eroinei la realitatea israeliană, cu care a venit în contact total nepregătită? Oare nu prin această absență a rădăcinilor se pot înțelege mai bine (mai

GINA SEBASTIAN ALCALAY

mult, poate, decât prin datele psihologice ale personajului) vădităle carențe de receptare a vieții israeliene, lipsa de impact temeinic cu o realitate cu care stabilește relații mai degradate de respingere decât de comprehensiune și integrare? Oare nu din această inaderență funciară decurge și continua ranchiună față de cei realizați în Israel, față de cei care, la drept vorbind, au venit ca evrei în Țara Evreilor? Poate, dacă ar fi adâncit zona aceasta de explicații ale eșecului eroinei, romanul ar fi câpătat un plus de profunzime și soliditate, ar fi dăruit cititorului satisfacții mai depline.

Lucidă și sensibilă, cartea Ginei Sebastian-Alcalay oferă cititorului de literatură în limba română - din Israel și din România - o lectură delectabilă și, totodată, incititoare la benefice meditații cu privire la destinul uman.

VICTOR BĂRLĂDEANU

SIMON WIESENTHAL: MEDICUL ȘI MORTII (2)

În numărul 787 al revistei noastre am publicat un fragment din cartea lui Simon Wiesenthal, intitulată „Medicul și morții”. Publicăm mai jos sfârșitul acestui text.

Van Humbergh făcu o nouă încercare, de astă dată în scris. El explică medicului că nu vrea să-l implice în vreun proces, singura lui preocupare fiind de a da un mormânt celor morți.

Nu primi nici un răspuns.

Van Humbergh se hotărî atunci să-l cheme din nou la telefon în ziua de 10 octombrie 1977. Am păstrat în dosarele mele stenograma acestei discuții.

„Humbergh - V-am scris acum câteva săptămâni, îmi permit să vă telefonez pentru a vă solicita o întâlnire.

Dr. Zartl - N-am nici un motiv să discut despre această problemă cu dvs. Dacă ți-neți absolut să-mi vorbiți, vă rog să convocați pe șeful jandarmeriei din Hohenau și să-l întrebați la ce dată e dispus să asiste la această discuție.

H. - Foarte bine, dar eu n-am nevoie de poliție...

Dr. Z. - Eu însă am, căci refuz să parlamentez cu dvs. și să evoc chestiuni care s-au petrecut acum treizeci sau treizeci și cinci de ani, cu atât mai mult cu cât dvs. sunteți olandez, iar țara dvs. încalcă principiile Cartei Națiunilor Unite și menține și acum în detenție trei din camarazii mei care nu și-au făcut altceva decât datoria. N-am nimic să vă comunic decât în prezența poliției.

H. - Dar, dle doctor...

Dr. Z. - M-ați auzit bine, n-am să vă comunic nimic.

H. - V-am scris totuși o scrisoare politicoasă.

Dr. Z. - Nu mă interesează dacă era politicoasă sau nu. Am motive întemeiate să pretind prezența poliției austriece. Am primit destule scrisori de amenințare din partea unor olandezi. Iar ca fost ofițer german, vă spun că toată chestiunea aceasta mă lasă complet indiferent și că nu mi-e frică. Îmi pare rău, dar dacă ți-neți cu orice preț să ne vedem, telefonați jandarmilor din Hohenau spre a stabili o

întâlnire cu ei. Eu unul nu voi vorbi decât în prezența lor. Presupun că dvs. știți prea bine că printre cei împușcați au fost oameni care au atacat cu arma, adică criminali, care nu aveau nimic de-a face cu rezistența olandeză.

H. - Aș putea fi însoțit și de altcineva afară de jandarmi, de pildă, un avocat?

Dr. Z. - Nu, eu nu-l vreau decât pe jandarmi, n-am nevoie de nici un avocat. Am contactat poliția și jandarmeria austriece pentru această problemă și nu mă interesează un avocat particular.

H. - E regretabil...

Dr. Z. - Nu pentru mine. Vă repet că nu doresc să iau contact cu dvs. decât prin intermediul poliției sau jandarmeriei austriece.

H. - Foarte bine, o să facem ceea ce doriți. Dar nu înțeleg de ce reacționați atât de brutal la scrisoarea mea?

Dr. Z. - De ce? Mă întrebați de ce? Am încredințat până acum poliției vreo câteva scrisori trimise de olandezi, care conțineau amenințări cu moartea. Dacă vreți să verificați, poliția vă ține la dispoziție dosarul, n-aveți decât să vă informați.

H. - Dar scrisoarea mea nu conținea nici o amenințare.

Dr. Z. - Nu vă cunosc, nu mă interesați și n-am nici un motiv să vă vorbesc fără prezența poliției. Vreau să vă dau un sfat personal. Spuneți autorităților olandeze să elibereze trei oameni: Kotulla, Fischer și Fünter, pe care autoritățile dvs. au refuzat să-l achite, în pofida unei rezoluții O.N.U. Când acești trei ofițeri germani vor fi liberi, voi accepta să comunic olandezilor ce s-a întâmplat pe vremea aceea.

H. - Dar bine, dle doctor, sunteți medic și nu puteți totuși să vă identificați cu niște criminali.

Dr. Z. - Ca ofițer german, aș fi un ticălos dacă n-aș face-o. Acești trei oameni și-au îndeplinit datoria în Olanda întocmai ca și mine. Iar în privința lui Kotulla, care era

comandantul lagărului din Amersfoort, informați-vă la fabricantul de încălțăminte Tongen, care o să vă spună cu siguranță despre germani că pe aceștia i-au achitat toți. Și nimeni n-a mai pomenit de vreun proces.

H. - Poate, dar totuși, ei au comis atrocități.

Dr. Z. - Ascultați-mă bine ce vă spun, eu aș putea să vă comunic multe lucruri despre retragerea trupelor germane și despre opt soldați uciși la Utrecht de către bande de asasinii olandezi. Dar n-are nici un rost. La revedere, dle !” - (și închise telefonul)

Stenograma se oprea aici. Consultând dosarul personal anexat, am constatat că dr. Ernst Zartl, născut în 1915, aderase la partidul nazist când acesta era în ilegalitate, ceea ce a făcut să fie închis. În 1942, era Hauptsturmführer SS și membru al corpului medical SS vienez. S-ar fi putut considera asta ca păcat al unui tânăr orbit. Ceea ce nu reușeam însă să înțeleg - și nu înțeleg nici azi - e că un om instruit, cu studii universitare, într-un cuvânt, un om care se presupune că știe să gândească, poate, după treizeci și doi de ani de la moartea lui Hitler, să vorbească astfel. Pentru el, oameni ca cei trei ofițeri germani despre care îi pomenise lui Humbergh, care expediaseră peste trei mii de evrei la Auschwitz, adică la moarte, nu

erau decât niște ostași care își îndeplinseseră datoria. El nu accepta ca rezistenții omorâți să aibă un mormânt decât în schimb eliberării unor autori ai genocidului.

Am scris președintelui Ordinului medicilor austriei, dr. Richard Puty, care suferise și el persecuții în timpul regimului nazist, rugându-l să mă ajute. Îmi răspunse imediat, exprimând ceea ce orice om sensibil trebuia să gândească despre această chestiune: doctorul Zartl avea datoria nu numai ca medic, dar de asemenea din rațiuni umanitare, să spună ce știa despre locul unde erau înmormântate victimele. Nu putea înțelege deloc ce legătură poate exista între eliberarea criminalilor condamnați și divulgarea acestei informații.

Dar cu toată această luare de poziție, doctorul Zartl n-a fost radiat din Ordinul medicilor.

Un militar german, Günther Brabek, a întreprins mai târziu un ultim demers. I-a scris doctorului Zartl că populația olandeză s-a comportat în mod exemplar față de el după război și l-a ajutat să găsească mormintele soldaților germani.

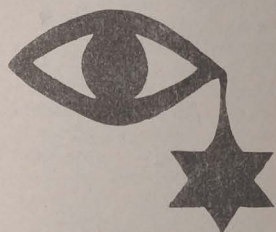
Zartl n-a răspuns nici acestei scrisori. A murit în 1985, fără să-și fi destăinuit secretul.

Prezentare și traducere de PAUL B. MARIAN

Morții noștri

Nu cerem nimănui
să plângă cu noi,
s-audite cu noi
văietul prelungit în timp;
să-i pomenească
în fierbinți rugi.
Născuți să iubim
ii păstrăm în amintire
și-n durerați,
credem în Tribunalul Lumii.

EVELIN FONEA

Seminarul pe problemele minorităților naționale

Urmare din p. 1

impunere prin valoare a existenței și țină acum de competența noastră să valorificăm această oportunitate chiar în unele stări conflictuale de care s-a vorbit pe larg și competent astăzi, aici (unele le-am găsit descrise în „Asul de treflă”).

A reieșit clar din materialele prezentate că acest activ organism - Consiliul Minorităților Naționale - este un adevărat loc de negociere interetnică - deci un loc unde difuzia relației EU - CELĂLALT, care știți că adesea ne dă de lucru chiar și în familie și în organizații profesionale (am condus mulți ani un institut de cercetare) și în viața politică, în această lume în care informația schimbă raporturile din societate atât de rapid, un astfel de mecanism poate fi o excelentă soluție în prevenirea și reducerea conflictelor, este un SISTEM DE INTERFERENȚĂ în relația MAJORITATE-MINORITĂȚI, atât la nivelul organismelor de conducere, cât și la nivel comunitar, este (așa cum chiar conferința de azi o dovedește) un SISTEM DE INTERFAȚĂ (la care reprezentanții persoanelor aparținând minorităților naționale pot participa din plin împreună cu mecanismele internaționale, cu alte organizații din diferite țări ale lumii). Un astfel de grup de lucru - cum mi-aș permite să numesc Consiliul (Consiliile) pentru Minoritățile Naționale (CMN) - la care unul din importanții parteneri în orice societate, SISTEMUL DE GESTIUNE NAȚIONALĂ - GUVERNUL, este parte a dialogului, interlocutor direct, are de fapt o consistență eficientă, numai dacă toate părțile pleacă de la premisa că sunt interesate și din punctul de vedere al celorlalți; deci, convenția fundamentală în orice relație de acest tip este: TOATE PĂRȚILE TREBUIE SĂ

CONSTATE CĂ ACEASTĂ COOPERARE LE ESTE UTILĂ.

Această regulă, odată acceptată și respectată consecvent de către toate părțile, un demers bine focalizat, poate aduce reale servicii tuturor, majoritari și minoritari.

Cele două tipuri de instituții la care m-am referit sunt acum nu numai create, ci și active în viața publică. Sigur, mai apar stângăcii, vechi obsesii, disfuncții derivate din proiectii nu suficient elaborate, dar cred că etapa reflecțiilor, cristalizărilor, reglajelor trebuie începută și mai cred că - și a apărut clar aici - o mai riguroasă specializare a competențelor, obligațiilor și drepturilor vocilor și actorilor vieții noastre sociale, precum și acceptarea regulii ca fiecare dintre noi să fie respectat și să respecte, MAJORITAR sau MINORITAR, se impune.

Vreau să susțin, prin tot ceea ce am spus, că o autentică perspectivă democratică, în ceea ce privește problematica minorităților, presupune, în opinia mea, existența unui cadru legislativ bine gândit, voința societății de a se conforma, dar și un efort constant depus de oameni competenți, reprezentând atât majoritatea, cât și minoritățile, pentru dezvoltarea în egală măsură a identităților specifice, dar și a SPIRITULUI COMUNITAR, a coeziunii societății. Sunt necesare nu motivații, ci mijloace de acțiune.

Din lucrările noastre, multe din aceste mijloace (preventive, mai ales), s-au desprins clar (și cred că și urechile presei au de auzit).

Dați-mi voie, totodată, în afara concluziilor, să mulțumesc organizatorilor - în primul rând domnului secretar executiv al Consiliului, Ivan Trușter și colaboratorilor săi - pentru eforturile ce au dus la reușita acestui seminar.

Adunarea de la Teatrul Evreiesc de Stat „ȘANA TOVA ISRAEL !“

Sub acest generic, a avut loc la Teatrul Evreiesc de Stat din București, în seara zilei de 12 septembrie a.c., o manifestare culturală dedicată Anului Nou iudaic 5755 și omagierii memoriei celui care a fost Theodor Herzl, fondatorul Statului Israel modern, de la a cărui trecere în eternitate se împlinesc 90 de ani.

Seara de poezie și muzică evrească a fost organizată de Asociația Culturală de Prietenie România - Israel, în colaborare cu Federația Comunităților Evreiești din România.

În cuvântul de deschidere, secretarul general al Asociației, publicistul și scriitorul Victor Bărlădeanu, a arătat că Anul Nou 5755 nu e numai o sărbătoare a evreilor, ci și a neevreilor. D-sa a subliniat dubla semnificație a acestui început de an, ce stă și sub semnul comemorării a 90 de ani de la moartea lui Herzl, care a visat, a teoretizat, a pus bazele Statului Israel de azi, dar n-a apucat să-și vadă visul împlinit.

Într-o caldă alocuțiune, președintele Asociației, prof. Răzvan Theodorescu, a relevat însemnătatea pe care părintele sionismului, Theodor Herzl, a avut-o în planul civilizației omenirii: a construit punți între continente, a creat premisele unei lumi noi pentru generații săi și, cu o clarviziune profetică uimitoare, a înțeles sensul în care evoluează istoria mondială.

Abordând relațiile lui Herzl cu intelectualii din România, dl. acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E., a prezentat aspecte ale corespondenței lui Herzl cu unii conducători ai organizațiilor sioniste din România, traduceri în limba română ale cărților sale fundamentale „Statul evreu” și „Tară veche-nouă”, articolele dedicate opere și personalității sale în principalele publicații evreiești de la începutul secolului nostru și din perioada interbelică, receptarea distorsionată a ideilor herziene de către unii promotori ai antisemitismului, ca, de pildă, A.C. Cuza, care le-au folosit pentru argumentarea scaterii evreilor din România, dar și receptarea din unghi umanist a acestor idei de către un Gala Galaction, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Cantacuzino etc., care, fără a nega existența evreilor în România, au îmbrățișat cauza reînființării Statului Israel și

au militat pentru ea, văzând în acțiunea lui Herzl un model demn de urmat și pentru oamenii politici români.

Dl. avocat Constantin Vișinescu, primvicepreședinte al Asociației Culturale de Prietenie România-Israel, a adus o înaltă apreciere a politicii de azi a Statului Israel, aflat în plin proces de făurire a păcii cu statele arabe vecine, politică de suplete deosebită a unui stat în materie de drept internațional, care a dovedit că sionismul înseamnă sinceritate în raporturile cu toate popoarele lumii, politică de strădanii pentru crearea unui echilibru între suveranitate și securitate națională.

Excelența Sa dl. ambasador al Statului Israel la București, Avshalom Megiddon, a arătat că anul ce s-a scurs a fost al unor săngeroase atacuri teroriste, dar și anul ieșirii la lumină a unei pace și a apreciat implicarea României în acest proces prin numeroase întâlniri la nivel înalt, menționând bunele raporturi dintre cele două state prietene, Israel și România, aflate acum în căutarea a noi căi de diversificare a colaborării, în beneficiul ambelor părți.

A urmat un program artistic, susținut de Silviu Stănculescu, care a citit, mai corect, a interpretat articolul „Theodor Herzl” de Tudor Arghezi, publicat în revista „Adam” (1929); de Roxana Guttman, actriță la T.E.S., recitând poeme de Rachel, Amir Gilboa, Uri Zvi Grünberg, în tălmăcirea românească a lui Sebastian Costin, el însuși unul dintre poeții prestigioși de expresie română din Israel, de Violeta Berbiuc, actriță la Teatrul de Comedie bucureștean, aducând pe scenă miresmele dorului de țara natală, prinse în grai românesc de Sebastian Costin, Sandu David, M. Rudich, Vlad Solomon.

Recitalul de poezie a fost succedat de unul muzical, în ivrit, idiş și română, oferit de talentată formație „Menora” a Federației Comunităților Evreiești (sub conducerea muzicală a lui Gerry Podgoreanu), de Nicolae Nițescu (una dintre „surprizele” mult aplaudate ale serii) și de binecunoscutul cor al tineretului evreu „Șira Vezimra” (dirijor Izu Gott) care a încheiat într-o atmosferă de profundă emulație suflătoare acest eveniment cultural de autentică ținută intelectuală și artistică.

ÎNTÂLNIRE CU INTELECTUALII AI OBȘTII EVREIEȘTI BUCUREȘTENE

Joi, 8 septembrie 1994, în sala de festivități din str. Popa Soare nr. 24, a avut loc o întrunire a conducerii Federației Comunităților Evreiești din România, a Comunității Evreilor din București, cu intelectualii ai obștii noastre. În prezența unei numeroase asistențe, compusă din reprezentanți de prestigiu ai vieții culturale din România, membri în Comitetul de conducere al F.C.E., ziariști, dl. acad. Nicolae Cajal, care a prezidat adunarea, a subliniat caracterul independent al instituției noastre, respingerea oricărei politici de partid, „Singura noastră politică este aceea de apărare a demnității noastre”, a menționat d-sa. În acest sens, acad. Nicolae Cajal a lucrat, împreună cu Tania Lovinescu și cu regretatul I.M. Ștefan, la un „who's who” al intelectualității evreiești din România.

Plecând de la articolul „Realismism”, apărut în nr. 787 al revistei noastre, care avea ca idee centrală faptul că manifestările antievreiești vin din necunoașterea modului și a concepției noastre de viață, favorizând prejudecata și, de aici, ura și violența, d-sa a arătat că principalul mijloc de combatere a

acestor fenomene rămâne prezentarea obiectivă a contribuției evreiești pe plan național și internațional în toate domeniile vieții socio-culturale.

În continuare, au luat cuvântul, făcând propuneri de conferințe, simpozioane, colocvii, de înființare a unei societăți de studii iudaice, a unei biblioteci evreiești, de instituire a unui premiu „Felix Aderca” pentru participare la viața culturală comunitară, d-nii Ticu Goldstein, Teodor Wechsler, Victor Bărlădeanu, Gh. Iosub, M. Herivan, Willy Mogilescu, Emeric Deutsch, Henri Zalis, Ștefan Lureș, dr. Elias, Dumitru Hâncu, Radu F. Alexandru, Sergiu Stanciu, Arie Arie, Marc Clarian și d-nele: Amelia Pavel, Sandra Segal, Veronica Bărlădeanu, Lya Benjamin și alții.

Multumind pentru participare, dl. acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E., a încheiat întrunirea, arătând că ideile avansate cu acest prilej vor fi studiate, în vederea punerii în practică a unor modalități cât mai eficiente de combatere a antisemitismului, pentru o mai bună receptare a activității obștii noastre de către societatea românească.

Asistență medico-socială acordată de F.C.E. nevăzătorilor

În cadrul Programului de asistență a intervenit o nouă acțiune care privește pe asistații nevăzători sau slab văzători.

Au fost depistați de Cabinetul medical un număr de 63 de asistați cu deficiențe de vedere. Acestora li s-au distribuit minicasetofone și benzi cu muzică evrească, muzică de operă, cărți cu tematică evrească, de Șalom Alechem sau de alți scriitori evrei. Li s-au distribuit pixuri cu mine groase, hârtie liniată cu linii groase și cu distanțe mari între linii, lupe mici, cărți de joc cu caractere mari. De asemenea, s-au adaptat la telefoanele asistaților discuri de carton cu cifre mari pentru a putea forma numere de telefon.

O asistență socială îi vizitează, îi îndrumă asupra modului în care pot folosi aceste materiale, le schimbă bateriile uzate la minicasetofone, le schimbă casetele ascultate. Cel care se pot deplasa vin singuri sau însoțiți de rude, la secția Asistență, unde li se completează obiectele necesare.

Majoritatea asistaților aflați în această situație folosesc cu multă plăcere materialele distribuite, ascultă muzică sau texte din cărți. La sugestiile lor, au fost înregistrate și li s-au distribuit casete cu române, muzică de operă, cuplete umoristice etc.

Începând cu luna august a.c., a fost organizat la Restaurantul ritual din str. Popa Soare, în sala de la

etaj, un club pentru asistații cu deficiențe de vedere, unde săptămânal sunt aduși asistații. Aici se poartă conversații, se ascultă muzică, li se servește o gustare, iau masa de prânz și, în jurul orei 15, sunt transportați la domiciliu.

Asistații își exprimă satisfacția pentru această activitate, deoarece simt că li se acordă o atenție deosebită; mulți dintre ei nu au ieșit din casă de ani de zile, dar acum se întâlnesc cu vechi cunoștințe, leagă prietenii, uită câteva ore de singurătate, de întineri și de dureri.

Pe data de 25 august, au fost vizitați la club de dna Mara Coen, delegata „Joint”-ului, care a stat de vorbă cu ei, le-a ascultat necazurile, s-a interesat dacă sunt mulțumiți sau nu de noua acțiune. Au solicitat să fie plimbați prin parcuri, prin oraș, să fie duși la un spectacol la Teatrul Evreiesc. Sigur că doamna Mara Coen a promis că doleanțele lor vor fi satisfăcute de către secția Asistență.

La 1 septembrie a.c., dl. profesor Marc Clarian le-a ținut o prelegere, mult apreciată de auditorii, promițându-le că asemenea convorbiri vor mai avea loc.

La aceste întâlniri pot participa și ceilalți asistați care iau masa la Restaurantul ritual.

Coresp.

O idee binevenită

E de necrezut, dar realitatea dovedește că nimic nu e imposibil. Cine și-ar fi putut imagina că oameni ajunși la e o anumită vârstă înaintată și preocupăți de suferințe vor putea fi readuși la speranță în țări bine, să renască în ei iluzii și dorința de a trăi. Eu zic că aceasta e aproape o minune și că e pe cale de a se împlini, datorită secției Asistență.

Începând cu data de 11 august 1994, s-a creat „Clubul asistaților”, de o realitate: nu greșesc deloc.

Întruniți la data fixată, nu s-a dat posibilitatea deplasării la club și înapoi cu mașina, fiind însoțiți de doamnele din colectivul secției Asistență, am fost conduși cu o atenție deosebită la clubul care se află în str. Popa Soare.

Cu toată solicitudinea, am fost înconjurați tot timpul activității noastre din acea zi.

Bineînțeles că nu au lipsit: fructe, prăjituri și apă minerală, toate la discreție.

Imediat atmosfera s-a destins, din dorința celor prezenți de a se cunoaște, de a face schimb de

păreri, uneori presărate cu glume reușite, ba chiar mai mult, în cazul meu, am găsit colegi de suferință, cu care am împărtășit acum 50 de ani o soartă care multora le-a fost fatală.

Prânzul servit în club a creat o și mai mare intimitate, mai ales că, cu ajutorul doamnelor de la Asistență, pentru nevăzători nu au fost o problemă tălăturii cârmi, turnatul apei și alte mici servicii.

Cu ocazia aceasta s-a mai discutat și despre eventualele jocuri dorite de viitor și anume: să se organizeze jocuri de table, șah, rummy etc., să fie invitați artiști, oameni de literă ș.a., ca atmosfera să fie cât mai agreabilă.

Față de această largă înțelegere, am rămas profund impresionat și încrezător că acest început este de bun augur și că și noi vom contribui, în măsura posibilității, ca activitatea clubului să fie cât mai fructuoasă.

ALEXANDRU NEGREA

DECESE

S-au împlinit, în luna august (Av) 1994, 50 de ani de la decesul bunicului nostru IANCU BARASCH, strălucit fruntaș al obștii evreiești ieșene din perioada interbelică și a anilor ce au urmat. Îl păstrăm neștearsă amintirea! Leon și Martha Eșanu.

La 14 Ișir, s-au împlinit 8 ani de la dureroasa despărțire de JEAN ROSENZWEIG. Anton - fiu și Lia - noră îl vor păstra pururi în amintire.

Cu profundă durere, anunțăm înțetarea din viață, la 30 august 1994, a dragii noastre KAHAN JUDITA născută SZMUK, întruchiparea bunătății. Nu o vom uita niciodată: Lajos, soț, Elizabeta, soră, Alexandru, frate, Paula, cumnată, Monica și Hedda, nepoate.

Elisabeta anunță cu nesfârșită durere pierderea iubitului ei soț CAROL FELDMAN, originar din Iași.

ERATĂ

Primul paragraf din articolul „Pădurea Martirilor”, apărut în „Revista Culturală Mozaic” nr. 771-772, decembrie I-II 1993, se va citi astfel:

„Prin strădania domnului Iancu Ionas - fost profesor de științe comerciale și stenografie la fostul Liceu Comercial Evreiesc liceu - 1940-1944 - și ultimul director al acestui liceu - august 1944 -, a fost plantată o pădure de 1 000 (una mie) copaci în „Pădurea Martirilor”, nu departe de Ierusalaim, cu ajutorul material al unora dintre foștii săi elevi și al familiei sale”.

Facem cuvenită rectificare.

DIN TRADIȚIILE ÎNAINȚATE ALE MEDICINEI ROMÂNEȘTI

195 de ani de la nașterea oculistului evreu
FREDERIC GROSZ

O personalitate proeminentă a vieții sanitare din patria noastră în secolul al XIX-lea a fost medicul oftalmolog din Oradea Frederic Grosz, cel care, printr-o admirabilă misiune medicală, socială și umanitară, a creat un pionierat, care îi asigură locul cuvenit nu numai în trecutul medical al Transilvaniei, dar și în acela al ocolisticii europene.

În zilele de 10 și 11 octombrie 1980, s-au desfășurat la Oradea lucrările Congresului de Oftalmologie organizat de U.S.S.M. din România cu ocazia sărbătoririi a 150 de ani de existență a primului așezământ oftalmologic din țară, creat de dr. Frederic Grosz, prin care se acorda asistență medicală și chirurgicală complet gratuită nevăzătorilor și bolnavilor de ochi. Institutul pentru vindecarea orblor săraci din Oradea (denumire dată de dr. F. Grosz), înființat în 1830, finanțat din veniturile sale personale, nu a fost numai primul pe cuprinsul țării, ci și printre primele pe plan european.

Născut la 26 noiembrie 1799, la Oradea, dintr-o familie evreiască, reușește cu dificultate (în regimul habsburgic) să fie admis la liceul din orașul natal, a fost un elev eminent, evidențiindu-se prin calități literare. După absolvirea liceului, urmează Facultatea de Filozofie din Budapesta, obținând, în 1819, diploma de „doctor philosophiae” și, ulterior, cu dificultăți datorate originii sale etnice, se înscrie la Facultatea de Medicină din Viena, pe care o frecventează și obține titlul de „doctor medicinae” în 1826, iar în 1829 capătă, tot la Viena, titlul de „doctor chirurgiae”. Reușește să ocupe doar postul de medic de casă la fabricantul Lang din orașul Tela (Moravia, astăzi în Cehia), unde, prin străduințele sale, înființează un mic spital destinat cetățenilor din oraș și împrejurimi. Între 1826 și 1829, reușește să se specializeze în oftalmologie, urmând cursurile și lucrările practice ale unor celebri oculiști din Viena, ca: G. Beer, G. Prochaska, J. Fischer, A. Rosas, F. Jager, J. Schmidt.

Dr. Grosz simte dorul regiunii natale și, spre sfârșitul deceniului al treilea al secolului trecut (1830), se întoarce la Oradea, dar se

lovește de noi greutăți; puținele posturi oficiale erau blocate, iar deschiderea unui cabinet particular se lovea de piedici materiale insurmontabile. Este angajat de Comunitatea Evreilor din Oradea pentru a-i trata pe enoriașii săraci în mod gratuit, cu un salariu de 200 de forinți, retribuție ce nu-i putea asigura existența, dar în curând a fost primit și în rândul medicilor particulari, unde, potrivit diplomelor obținute, putea practica și oftalmologia. În acea epocă, bolile de ochi erau frecvente, vindecarea celor suferinți fiind foarte dificilă.

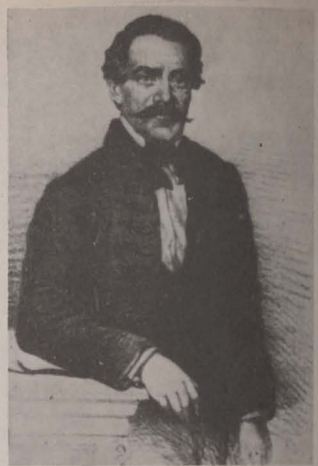
Dr. Grosz a condus Institutul Terapeutic pentru Orbi Săraci (înființat de el), timp de 28 de ani (1830-1858), relevând prin activitatea sa calitățile unei remarcabile personalități, umanismul și concepțiile sale avansate. El a precizat că Institutul este un așezământ spitalicesc destinat exclusiv bolnavilor săraci, indiferent de naționalitate sau religie și fără a se cere vreun act de pauperitate. Prin aceasta, el căuta să evite umilirea bolnavilor lipsiți de mijloace materiale care erau internați și tratați fără nici o contribuție materială din partea lor. Tratatamentul și operațiile se făceau, așadar, gratuit, fără deosebire, tuturor bolnavilor săraci: români, maghiari, slovaci, cehi, evrei și de orice alte naționalități, după cum rezultă și din statisticile spitalului. Situat într-un cartier frumos al orașului, în mijlocul unui imens parc care înconjură palatul episcopal baroc, așezământul putea adăposti concomitent 50 de bolnavi, în camere de 3-4 paturi. Masa era pregătită de trei bucătări. Mai erau băi și depozite de alimente, de instrumente etc. Bucătăria era supravegheată de soția dr.-ului Grosz, care controla ca meniurile să corespundă prescripțiilor dietetice și terapeutice indicate de soțul ei pentru diverse categorii de bolnavi. Se acorda atenție curățeniei în sala de operații, ca și în saloanele de bolnavi. Dr. J. Hirsensberg, aprecia că Institutul Oftalmologic al dr.-ului Grosz depășea în domeniul igienei spitalul de același profil al prof. dr. von Graefe, din Berlin.

Militând pentru organizarea de spitale

oftalmologice, dr. Grosz a susținut expuneri pe această temă la consfăturile medicale de la Kassa și Eperjes (1846) și Sopron (1847), sprijinind realizarea propunerilor făcute prin difuzarea lucrării sale „Date statistice despre activitatea Institutului de vindecare a orblor săraci din Oradea și câteva idei privind viitorul lui”. Conflictele social-politice ces-au declanșat în anul 1848 au împiedicat parțial realizarea ideilor propuse. Lucrarea sa principală, tipărită la Oradea, în 1857, în limba germană, sintetizează întreaga experiență a Institutului în cei 25 de ani de existență și face o trecere în revistă a cauzisticii medicale și chirurgicale oftalmologice, inclusiv descrierea celor mai frecvente boli oculare din regiune. În afara preocupărilor de specialitate, dr. Grosz a căutat

să-i ajute pe bolnavii săraci, astfel, în 1832, în timpul epidemiei de holeră, a luptat alături de colegii săi împotriva bolii; în timpul incendiului din 1836 sau al inundațiilor din 1846, a acordat concetățenilor săi un ajutor dezinteresat, pentru care a primit mulțumiri din partea autorităților. Cu toată infirmitatea sa (probabil, paralizia parțială a membrilor inferioare), care l-a obligat să meargă toată viața cu cârje, în afara activității medicale, a avut preocupări și în domeniul dezvoltării cercetării medicale, prin operele publicate și prin participarea la reuniuni locale și internaționale de medicină și biologie. În tehnica operatorie, dr. Grosz este un novator: în cataractă, s-a străduit să găsească metode originale pe care le-a descris sub numele de „inversio cataractae cum subversione”, și cu care a obținut rezultate bune în cecitatea determinată de cataractă. Dacă centre medicale ca cele din Viena, Praga, Berlin, Budapesta, Paris etc. aveau câte un mic spital de ochi, institutul dr.-ului Grosz a fost, în acea perioadă, o realizare deosebită.

Așezământul de la Oradea s-a bucurat de o meritată faimă, fiind vizitat de oculiști de pe o arie extinsă, cu scopul de a cunoaște experiența acumulată aici. Este de remarcat că, datorită prestigiului dobândit de acest institut medic, oficialitatea habsburgică i-a trecut cu

vederea poziția adoptată în timpul Revoluției de la 1848-1849.

Activitatea intensă a dr.-ului Grosz i-a accelerat agravarea bolii cardiace de care suferea, determinându-i decesul, la 2 ianuarie 1858, la vârsta de 59 de ani. Un cortegiu imens, compus, în mare parte, și din foștii săi bolnavi săraci, l-a condus pe ultimul său drum. Mormântul său există și astăzi în vechiul cimitir din Oradea.

La conducerea Institutului i-a urmat fiul său, dr. Albert Grosz (1819-1901), care s-a bucurat de același bun renume ca și părintele său. Între 1852 și 1867, a fost medic primar al orașului, iar în perioada 1858-1901, conducătorul secției de ochi, funcție pe care a păstrat-o timp de 43 de ani. Dintre lucrările acestuia, cităm: „De cataracta congenita” (1845), „Băile din Oradea Mare” (1855), „Leagănul de copii” (1853), „Despre maldidile oculare egiptene” (1865), precum și o broșură de educație sanitară, tradusă în patru limbi, adresată cadrelor medicale: „Despre oftalmia purulentă a nollor născuți”. Institutul pentru nevăzători din Oradea a funcționat până în anul 1901, când dr. Albert Grosz a încetat din viață, el a reprezentat o oază de lumină și sănătate în mijlocul unui deșert de indiferență.

Viața și activitatea oftalmologului dr. Frederic Grosz face parte din tradițiile înaintate ale medicinei românești, având - fără îndoială - și o valoare de simbol.

Dr. AUREL ROSIN

O CONTRIBUȚIE ROMÂNEASCĂ LA AVANGARDA EUROPEANĂ

10 ani de la moartea lui MARCEL IANCU

internațional de cercetări „Dada”, „un mijloc de a transmite omenirii frăție și bunătate între semenii, un muzeu al prieteniei între oameni, un simbol al înfrățirii și păcii”.

Marcel Iancu s-a născut la București în anul 1895. Primul care l-a inițiat în tainele picturii a fost Iosif Iser, căruia i-a purtat o mare venerație. Face studii de arhitectură la Zürich, unde, alături de compatriotul Tristan Tzara, de Hugo Ball, Hans Arp, Emmy Hennings, Huelsenbeck, Richter și alții, la Cabaretul „Voltaire”, în 1916, zămislește mișcarea „Dada”, care a fost, cum spunea, „un strigăt contra violenței, un simbol al artei care să-l înalțe pe om”; participă la redactarea și ilustrarea revistei cu același nume, organizează la Zürich, în cafeneaua Sprüngli (și azi locul e deținut de aceeași familie) diverse spectacole, pentru care realizează măști populare-grotesce, și cu-a câștigat un mare renume, scrie poezie, cântă, organizează expoziții „Dada” cu participarea unor artiști ca Arp, Baumann, De Chirico, Modigliani, Richter, Picabia, Segall, Giacometti, Kandinsky, Kokoschka și a lui însuși.

După un periplu parizian de vreo doi ani, în 1922 se reîntoarce la București și, alături de Vineș și Costin (în 1923), înființează revista „Contimporanul” și organizează, între anii 1924-30, în galeriile acestei publicații, expoziții de artă plastică cu participare internațională. În 1925 face o mai lungă călătorie prin Elveția, Franța, Germania, se întâlnește cu Constantin Brâncuși - despre care afirma că este un „geniu mondial, pe care l-am cunoscut la Paris și care ne dădea, din când în când, colaborări pentru revista „Contimporanul” - cu Picasso, Robert Delaunay, Georges Braque, Paul Eluard, André Breton și alții. În anii șederii sale la București, pe lângă expozițiile personale alături de marea

sculptoriță Militza Pătrașcu, organizate anual, participă la expozițiile grupurilor „Artă Nouă” și „Criterion”, iar în 1931, la expoziția de la Paris a grupului „1940”. Duce o intensă activitate de grafician, ilustrează reviste și cărți (aș aminti doar seria de portrete din „Antologia poezilor de azi”). Are și o susținută activitate de arhitect, mai multe case din București, Predeal, ca și piscina Lido păstrând amintirea de constructor al lui Marcel Iancu. În timpul dictaturii legionare, când i s-a luat orice posibilitate de afirmare, părăsește România și se stabilește în Israel, unde, începând din 1942, a participat la numeroase expoziții de grup și personale, i s-a organizat câteva retrospectivă. În decursul anilor, a expus în Franța, Elveția, Italia, Germania, Japonia, Statele Unite ale Americii, în câteva țări din America de Sud, iar în 1965-1966 ia parte la expozițiile organizate cu ocazia semicentenarului mișcării „Dada”, la Muzeul de Artă Modernă din Paris, la „Kunsthaus” din Zürich, la Geneva și Milano. În 1981, la Muzeul de Artă din București, i s-a organizat o mare expoziție.

Avem speranța că, în anul viitor, cu ocazia centenarului nașterii artistului se va organiza la București o amplă retrospectivă. La Cluj-Napoca, Muzeul de Artă și Căpăta particulari posedă lucrări de Marcel Iancu. Ar fi bine ca și ele să fie expuse cu acea ocazie.

O realizare, unică în felul ei, a lui Marcel Iancu: în 1953 înființează „satul artiștilor” de la Ein Hod, cu case și ateliere cochete, cu un teatru, o casă de oaspeți pentru artiști ce vin din toate colțurile lumii. Acest sat original, poate unic în lume, a luat ființă din convingerea lui Iancu că în artă e nevoie de cooperare între diferitele sale discipline, că artiștii trebuie să colaboreze, să conlucreze. S-au făcut ateliere

de vitraj, de ceramică, de tapiserie și covoare, există o mare galerie unde expun în permanență artiștii din acest sat. Într-o monografie-catalog „Ein Hod”, publicată cu mai mulți ani în urmă, figurau 79 de artiști plastici.

De zece ani în această așezare de pe coama unui deal aruncându-și privirea spre Mediterană, a rămas un mare gol, a plecat cititorul, primarul, adonul (starostele) acestei așezări de creatori de frumos și de bine, Marcel Iancu, artist care, prin tot ce a făcut, a contribuit și la creșterea renumelui artei românești, așa cum declarase: „unii n-au recunoscut originea mea națională, cu toate că eu mă simțeam foarte român”. A murit acum zece ani un artist deschizător de drumuri, un artist de talie universală, un mare om care a știut să trăiască și pentru alții, un „ben-adam” („fiu al pământului”), cum se spune unui om adevărat în țara care-i odihnește trupul. Avea crezut că un artist este un creator, deci, că trăiește, „răstoarnă lucruri și creează altele noi. Aceasta este funcția artistului în societate”.

Încheiem aceste rânduri omagiale cu câteva versuri dintr-un poem de Tristan Tzara: „marcel iancu privește spre ruga fabuloasă / tropicală / pe viora din turnul eiffel și pe sunetele / de clopot ale sorții / uleiul picură și se va cristaliza...”.

Mâna artistului se odihnește, iar noi trebuie să scriem: Marcel Iancu, 1895-1984... Am în fața mea o carte poștală ilustrată, reprezentând Dunărea la Borcea, pe care mi-a trimis-o în august 1981 și pe care scria: „Am primit pagina din «Tribuna» pe care ai avut amabilitatea să mi-o dedici. Mulțumesc pentru atenție și te rog să crezi că știu s-o prețuiesc”.

VASILE GRUNEA

Acum zece ani, în 1984, a plecat pe drumul fără întoarcere Marcel Iancu, pictor, arhitect, graficianul, unul dintre întemeietorii curentului dadaist, organizatorul de expoziții, de spectacole de răsunet, de reviste. De zece ani el se odihnește în pământul Israelului.

Am avut marea şansă să discut, de două ori, mai îndelungat, cu Marcel Iancu, în 1981 și 1983, când a avut amabilitatea să-mi acorde interviuri. Sunt mărturiile unui adevărat artist, ale unui om de mare sensibilitate, experiență, bunătate, fermitate, ale unui om care trăia pentru și prin artă. Cred că numai în somn mâinile sale se odihneau, altfel tot timpul el desena. Așa a fost și când a discutat cu mine la locuința sa din Tel-Aviv sau în satul de artiști Ein Hod, înființat și condus de el, așezare ce găzduiește un minunat muzeu „Iancu-Dada” și pe care maestrul îl visa ca pe un centru

UMANISM ȘI ȘTIINȚĂ

În Israel, un învățământ modern și eficient

Israelul este o societate orientată programatic spre educația membrilor săi, care, de la preșcolari și până la cetățenii în vârstă, beneficiază de o gamă largă de programe educaționale. În bugetul israelian investițiile și cheltuielile destinate educației ocupă un loc important. Orientat spre educația populației încă de la vârstă fragedă, până la adâncă maturitate, învățământul școlar este gratuit până la clasa a XII-a și obligatoriu până la clasa a X-a; grădinițele de copii de la 5 la 6 ani sunt gratuite și obligatorii. Ceea ce este interesant pentru învățământul israelian este faptul că s-au creat și programe speciale pentru copii talentați și o grijă deosebită se manifestă față de copiii handicapați. Și nici nu ar putea concepe altfel un popor pentru care CARTEA este însăși viața; ea i-a dat puteri morale, l-a ocrotit în cele mai grele momente ale existenței; ea a fost și este cântată, reprezentată în veșnica imagine „Omul cu Cartea în brațe”.

Și pentru că israelianul știe că omul se instruește fără încetare și că trebuie să preia ce au dat înaintașii, înaintând, învățământul superior joacă un rol primordial. El este orientat spre multiple și diverse domenii: tehnologie, agricultură, tehnică militară, programe cu tematică social-economică, programe cu tematică umanistică (drept, filosofie, istorie, filologie ș.a.), religioasă (tradiții și viață evreiască - licee Yeșiva) etc.

Înainte de a semna marile universități din Tara Sfântă, este util să evidențiem cele afirmate de Einstein, în anul 1925, în Mesajul adresat cu prilejul inaugurării Universității Ebraice din Ierusalim (de pe Muntele Scopus): „O universitate este o instituție în care se manifestă spiritul uman universal. Știința are ca scop numai cercetarea adevărului și este firesc ca instituțiile care servesc interesele științei să contribuie la unificarea națiunilor și a oamenilor”. De altfel, așa a văzut și Chaim Weizmann crearea universităților: ca un „punct de plecare spiritual, prin care vom putea obține succese mai mari decât cu flote puternice și armate”.

În cadrul sistemului de învățământ israelian, o importanță deosebită o au și formele de învățământ postliceal, în special în domenii privind arta, sportul, asistența medicală, turismul, creația de modă etc.

O altă verigă necesară aprofundării și însușirii culturii și științei o reprezintă acele universități deschise, la care se participă prin corespondență, radio, televiziune ș.a. Acestea oferă în fapt, celor care dispun de un timp limitat, posibilitatea aprofundării sau luării de contact cu unele discipline necesare muncii lor, a împlinirii personalității. Este necesar, în acest context, să subliniem faptul că există în Israel o vastă rețea de cursuri organizate pentru cei care au făcut Alia din întreaga lume și care se confruntă cu probleme majore, pentru a asigura, într-un timp relativ scurt, cîltarea acestora.

Fără îndoială că sistemul educativ din Israel are ca obiectiv pregătirea tinerilor în vederea formării acestora ca membri responsabili ai unei societăți democratice și pluraliste, în care coexistă etniile, religiile, culturile și concepții politice diferite. El are la bază valorile tradiționale iudaice, dragostea de țară și principiile libertății și toleranței. Pentru aceasta, un rol determinant în asimilarea și aprofundarea cunoștințelor științifice și culturale îl are sistemul de învățământ superior, și anume, universitățile, colegiile și centrele de cercetare și specializare în diverse domenii de activitate.

În Israel funcționează șapte universități „împuternicite să elibereze diplome”: Universitatea Ebraică din Ierusalim, Universitatea din Tel-Aviv, Universitatea Bar Ilan, Universitatea din Haifa, Universitatea Ben Gurion din Neghev, Tehnion (Institutul Israelian de Tehnologie) și Institutul de Știință „Chaim Weizmann”.

Este de notorietate faptul că în universitățile și centrele de cercetare israeliene studiază și se perfecționează numeroși tineri și cadre de specialitate din diverse țări ale lumii. Totodată, în ultimii ani au avut loc numeroase întâlniri între oameni de cultură și

știință israelieni și colegii lor din numeroase țări, în cadrul unor conferințe, simpozioane și alte reuniuni.

Israelul a acordat și numeroase burse în domeniul științei și educației, iar numărul țărilor cu care Israelul a încheiat acorduri de colaborare științifică și culturală a crescut an de an.

Subliniem că universitățile, cu centrele lor de cercetare, sunt angajate în multiple programe destinate a accelera dezvoltarea ramurilor de vârf ale tehnologiei moderne,

acum, când omenirea a trecut într-o nouă etapă a revoluției științifice. Întregul sistem educațional și de cercetare științifică din Israel se modernizează continuu pentru a face față cerințelor mileniului trei, iar rezultatele obținute ne dau certitudinea dezvoltării ascendente a culturii și științei israeliene.

EVELIN FONEA

Redăm în continuare profilul universităților israeliene pentru a demonstra varietatea și complexitatea lor:

TEHNION INSTITUTUL ISRAELIAN DE TEHNOLOGIE

Acest centru de cercetare pură și aplicată în știință și inginerie a fost fondat la Haifa în 1924; formează ingineri, arhitecți și urbanisti. Institutul este dotat cu facultăți de medicină și biologie.

INSTITUTUL DE ȘTIINȚĂ „CHAIM WEIZMANN”

Fondat în 1934 la Rehovot, sub numele inițial „Institutul Sieff”. În anul 1949 acest institut s-a dezvoltat și a primit numele primului președinte al Statului Israel, chimist reputat, Chaim Weizmann. Este „un centru recunoscut de cercetări în fizică, chimie, matematică și biologie.”

UNIVERSITĂȚILE ISRAELIENE

UNIVERSITATEA EBRAICĂ DIN IERUSALIM

Cuprinde facultăți în aproape toate disciplinele: de la istoria artei la zoologie. Universitatea adăpostește Biblioteca Națională a Israelului. Încă de la înființare, în 1925, s-a angajat activ în toate fazele de dezvoltare națională a țării. Departamentul de Studii Iudaice este unul dintre cele mai complexe din lume.

UNIVERSITATEA DIN TEL AVIV

Este considerată cea mai mare universitate din Israel. Creată în 1956, răspunde necesităților regiunii Tel-Aviv, una dintre cele mai populate din țară; are un vast ansamblu de facultăți, acoperind toate marile discipline umaniste și științifice. Se pune accent pe cercetarea pură și aplicativă: „de la istorie la medicină, de la filosofie la administrație economică, de la drept la psihologie, de la arheologie la zoologie, desigur de la A la Z”.

UNIVERSITATEA DIN HAIFA

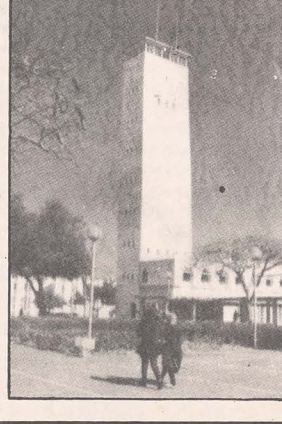
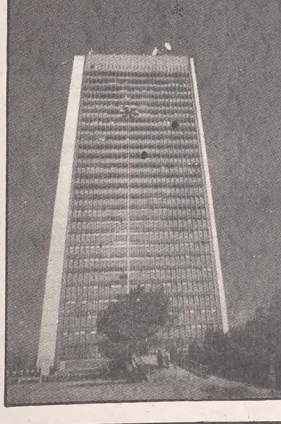
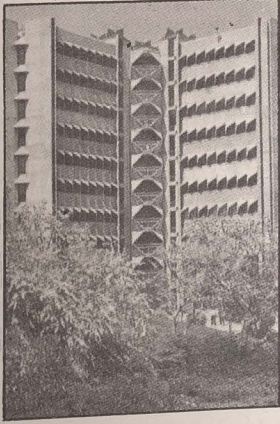
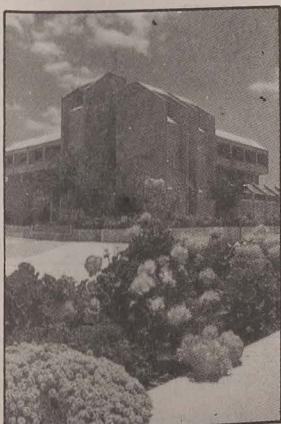
Fondată în 1963, ea deservește nordul țării și permite diverse studii interdisciplinare; o implicare în timp prin unele centre departamentale, ca acela de studii asupra kibutz-ului ca entitate socială, economică și de cooperare între evrei și arabi din Israel.

UNIVERSITATEA BAR-ILAN

Funcționează din 1955 la Ramat Gan. Un larg evantai de discipline care unesc problemele spirituale ale iudaismului „cu educația liberală modernă”. Contribuie la dezvoltarea învățământului în Israel, în special în domeniul științelor sociale.

UNIVERSITATEA BEN GURION DIN NEGHEV

A fost fondată la Beer-Sheva, în anul 1967, cu scopul „de a încuraja dezvoltarea socială și științifică a zonelor deșertice ale țării”. Școala de medicină din Beer-Sheva a făcut pionierat în dezvoltarea „medicinii familiale”.

DE LA HOVEVE ZION LA SIONISMUL HERZLIAN

Ideea de a regrupa poporul evreu pe un pământ propriu plutea în aer la mijlocul veacului trecut și era prezentă în conștiința evreilor din întreaga lume. Spre sfârșitul veacului, ideea a căpătat contur, visul s-a transformat în realitate. A apărut sionismul, dar nu numai ca o consecință a primului proces Dreyfus din 1894 - cum afirmă unii istorici -, când Th. Herzl a participat în calitate de corespondent de presă la dezbaterile procesului, ci ca închinare a unei aspirații care s-a născut o dată cu Diaspora, în urmă cu 2 000 de ani.

În răsăritul Europei, curentul de renaștere națională a evreilor a căpătat avânt în ultimele două decenii ale veacului trecut, datorită valului crescând al persecuțiilor și pogromurilor, stării economice dezastruoase și curentului migrator care a pus în mișcare masele evreiești. Ideea plecării spre Țara Sfântă a fost lansată în Rusia de către „Hibat Zion”, mișcarea iubitorilor Sionului (Lilienblum, Pinsker, Levanda), fiind recepționată cu entuziasm și de evreii din România, în 1881. Așa s-a născut **Hoveve Zion**, punte de trecere de la mesianismul biblic la mesianismul modern. Iudaismului român îi revine meritul de a fi pus în aplicare, printre cei dintâi, „utopiile” **Hoveve Zion**-ului și de a fi implantat primele jaloane ale Țării lui Israel, încă de la prima Aliă.

Un rol important în difuzarea ideilor **Hoveve Zion**-ului în România revine lui **Eliazar Roakeah** (1853-1918), originar din Țfat, care, prin publicațiile sale periodice - „Isreel” - la Iași, „Die Hoffnung” la Piatra Neamț și, apoi, și în alte localități -, a agitat ideea colonizării agricole a Țării Sfinte. Propaganda lui Roakeah, cu sprijinul ziarului „Apărătorul” al lui A.S. Gold și activitatea curajoasă a unor oameni ca dr. K. Lippe, Avner Casvan, S. Pineles, dr. Moses Gaster și alții au avut ca efect crearea, din inițiativă populară, a unor societăți ai iubitorilor Sionului în diferite localități din țară. Dar, încă înainte de 1880, găsim la Moinești embrionul lor în societatea **Ișuv Eretz Israel**, iar în Focșani, considerat ca leagăn al Hoveve Zion-ului, acțiunea unui grup de tineri care, în frunte cu Adolf Netzler, au scos ziarul „Armonia”, consacrat ideilor

acestei mișcări.

În vederea coordonării activității diferitelor grupuri hoveve sioniste fără legătură între ele, comitetul central provizoriu constituit la Focșani a publicat un manifest, în limba ebraică, prin care a convocat o conferință a tuturor grupurilor care militau pentru plecarea în Eretz Israel. Conferința s-a ținut între 30-31 decembrie 1881, la Focșani, în localul Școlii Israelite, cu participarea a 57 de delegați, reprezentând 32 de secțiuni și 50 de grupuri sioniste din diferite colțuri ale țării. Conferința a dat o bază mișcării spontane prin alegerea unui comitet cu sediul la Galați, compus din: Isaac Löbel - președinte, Josef Abeles - vicepreședinte, S. Pineles - secretar general, M. Schein și L. Goldberg - membri, Jacob Noischoz - casier, dr. K. Lippe

o perioadă de entuziasm în care s-au constituit, în orașe și târguri, asociații hoveve sioniste și, apoi, o perioadă de reflux a mișcării, atunci când au ajuns în țară vești despre greutățile stabilirii în Țara Sfântă. Efectul a fost o polemică pro și contra mișcării. Dr. M. Beck și dr. E. Schwartzfeld, în ziarul „Fraternitatea”, au combătut ideea reînnoirii în Sion, ca utopică, dar au fost atacați de A.S. Gold și A. Steinberg, în coloanele ziarului „Apărătorul”. Dr. M. Beck, ostil mișcării, a tipărit în „Fraternitatea”, în februarie 1882, scrisori de la corespondenți imaginari din străinătate, care se pronuntau împotriva plecării. Dar ziarul „Apărătorul” a demascat caracterul apocrif al scrisorilor, iar dr. K. Lippe a spulberat afirmațiile doctorului Beck. Din întreaga țară s-au pornit proteste împotriva ziarului „Fraternitatea” și a dr. A. Beck.

În anul 1884, din inițiativa dr.-ului Leo Pinsker, s-a ținut la Katowitz, între 6 - 11 noiembrie, o conferință care a pus bazele hoveve sionismului internațional, dar efectul a fost numai simbolic, căci la alte rezultate n-a

Durch Moinești zu Eretz Israel

și Moses Mates - delegați ai Iașului, M. Weinberg și apoi dr. M. Gaster - delegați ai Bucureștiului. Organul de presă al mișcării, publicația „Der Emigrant”, a lui E. Roakeah, apărea la Galați, fiind strămutată apoi la București, în decembrie 1882. Mai apărea - la Focșani - și publicația „Stindardul”, în limba română, sub direcția lui Ad. Steinberg și a lui A. Netzler. Conferința de la Focșani - cel dintâi congres sionist din istorie - a avut răsunet în lumea evreiască. Ziarul „Hamaghid”, sub pana lui D. Gordon, a publicat o dare de seamă asupra conferinței, evidențiind meritele iudaismului român. Vizionarul englez Sir Laurence Oliphant a venit special în țară pentru a întări, prin autoritatea sa, această inițiativă. Și, tot în această efervescentă perioadă, poetul Naftali Hertz Imber a compus la Iași, în 1878, „Hatikva”, imnul renașterii naționale evreiești, prezentat în premieră în casa lui M. Waldberg. Partitura muzicală are rezonanță în muzica lui B. Smetana, dar și într-o melodie populară românească.

În perioada imediat următoare, au plecat din Galați, cu vasul „Thetis”, primii 228 de evreii din România care au pus bazele coloniilor Rosh Pina și Zikhron Iaacov², în 1882. A urmat

ajuns conferința. Din România a participat dr. K. Lippe.

În anii următori, norii negri care planau deasupra primelor așezări agricole din Eretz au făcut să slăbească mișcarea Hoveve Zion. Au rămas în rândurile ei vechile cadre care au păstrat și dus mai departe făclia dragostei de Sion. Treptat, mișcarea s-a reorganizat. La Iași, în fruntea ei erau dr. K. Lippe, Josef Leibovici, Benzion Schwarz, Moise Mates, Isidor Schor, M. Braunstein-Mibashan și alții. În 1889, aici s-a constituit oficial societatea „Ohle Șem”, în frunte cu dr. K. Lippe, S. Goldenthal și S. Rapaport, având ca scop inițial cultivarea limbii ebraice³, care a ținut vie și făclia colonizării până în 1898, când activitatea intermitentă a fost preluată și continuată de cercurile culturale formate (dr. K. Lippe, dr. M. Gaster ș.a.) și, apoi, de secțiile sioniste și de cercul de lectură „Or Zion”, înființat în 1899 de Horia Carp.

Trecerea de la sionismul visurilor la sionismul faptelor, făcută din imboldul lui Herzl, în 1897, a fost întâmpinată cu entuziasm de masele evreiești din România.

La primul Congres, de la Basel, din 29-31 august 1897, au participat ca delegați din

România Clara Hirschensohn (Iași), dr. K. Lippe (Iași), B. Margulies (București), S. Pineles (Galați) și I. B. Brociner (Galați), care au dus cu ei adesea la sionism a maselor evreiești sub forma a 25 de kg de semănături. Dr. K. Lippe, președintele de vârstă al Congresului, a ținut cuvântarea de deschidere, în care a făcut istoria mesianismului și un istoric al hoveve sionismului din România. A vorbit la Congres și S. Pineles, în calitate de vicepreședinte. Din referatul doctorului Kaminski asupra coloniilor agricole, a rezultat că, la acea dată, așezarea Zikhron Iaacov, pe 1 600 de dunamii, are 400 de suflete, iar Rosh Pina, pe 6 000 de dunamii, 350 de suflete.

În perioada de după primul congres de la Basel, mișcarea sionistă din România a căpătat un mare avânt. În 1898 s-a ținut la Galați, între 5-6 aprilie, al patrulea congres Hoveve Zion, care a decis acceptarea platformei de la Basel, urmat de o explozie de constituiri de secții și asociații sioniste, în care marea masă a membrilor o formau meseriașii și mica burghezie. Au apărut, totodată, ziare și broșuri de propagandă, și tot în aceeași perioadă a apărut și ziarul sionist ieșean „Răsăritul” și almanahurile lui, sub redacția lui A. Steuerman-Rodion.

În 1899 existau în România 136 de asociații și secții sioniste, răspândite în întreaga țară, care desfășurau o intensă activitate propagandistică și culturală.

M. ȘORAR

(Din volumul „La răspântie de veacuri”)

Note

¹ Adunări mari și felurite au fost în Israel în toate timpurile. Niciodată însă, de când e exilat de pe pământul său, n-a avut loc o asemenea adunare, al cărei scop e restaurarea naționalității și ridicarea cortului căzut al lui David pe pământul Țării Sfinte” (dr. D. Gordon, în „Hamaghid”).

² Cităm dintr-o corespondență trimisă ziarului „Fraternitatea” de către David Bucșescu, evreu din Moinești, unul dintre fondatorii coloniei Rosh Pina: „Mi se sfășie inima la amintirea persecuțiilor ce îndură iubii noștri frați, ne aducem aminte că ne pămînt prin legi, ordonanțe, funcționari și funcționări de toată mână. Ne simțim fericiți că ne aflăm acum în Palestina și ne lipim mai cu dragoste de acest pământ sfânt, dar, totuși, ne mai tulbură dorul României („Fraternitatea”, 25 mai 1884).

³ Societatea „Ohle Șem”, din 1889, era continuatoarea altei societăți cu același nume, formată în 1878 de maskilimii ieșeni M. Braunstein-Mibashan, S. Pineles, N. Frankel, dr. K. Lippe, B. Schwartzfeld etc.

Legături seculare între poporul român și Țara Sfântă (3)

Relații economice româno-israeliene

În cei peste 40 de ani de la crearea Statului Israel, au cunoscut un curs ascendent relațiile economice, impulsionate de progresele înregistrate de economiile naționale ale ambelor țări, de unele aspecte complementare ale produselor lor, au crescut schimburile comerciale; s-au identificat noi direcții pentru diversificarea cooperării; s-au extins colaborarea tehnico-științifică, precum și legăturile în domeniul turistic.

Facem o paranteză pentru a adăuga că rădăcinile comerțului între România și Israel există încă înainte de independența Israelului. Oameni de afaceri israelieni colaborau cu cei români pentru exportul și importul unor mărfuri. Din Israel seoseau în România comercianți duși să investească aici. Un exemplu: rețeaua de magazine „Sora” din București (Gara de Nord și Cal. Victoriei), ca și de la Cluj a fost organizată de investitori israelieni de origine română.

Dar să revenim în actualitate și să ne referim la acordurile româno-israeliene în domeniul economic, încheiate în 1991 cu prilejul vizitei președintelui Ion Iliescu în Israel. În legătură cu acordul privind garantarea reciprocă a investițiilor, ministrul român al economiei și finanțelor din acel timp, Eugen Dîjmarescu, declara, la 6 septembrie 1991: „Acordul are dublu scop. În primul rând, sigur, este un acord bilateral destinat, în esență, să încurajeze investiții potențiali din Israel către România. În al doilea rând, sigur că Israelul este o țară cu care România, de-a lungul întregii perioade tulburi prin care a trecut regiunea Orientului Apropiat, și-a menținut relațiile... Acum există posibilitatea ca, pe baza acestui acord, un număr tot mai mare de întreprinderi să fie prezente în Israel pentru interesele lor, începând de la construcții, pentru că aici există o piață imensă pentru construcții, sector unde noi avem și forță de muncă și calificare și echipamentele necesare. În al doilea rând, Israelul trebuie văzut în

comunitatea de afaceri internațională ca o punte, pentru că relațiile comunității de afaceri evreiești, cu deosebire în Europa și America de Nord, reprezintă pentru noi un punct particular de interes... Există deci premise pe această bază, în momentul în care se unește agerimea israeliană în gestiunea întreprinderilor cu forța financiară, venită fie din Europa, fie din America, să creăm și noi în România, unde avem o comunitate evreiască și pornind de la faptul că avem o comunitate importantă în Israel, relații dintre oameni ce aparțin, într-un fel sau altul, aceluiași pământ”.

Și acum, câteva cifre care atestă acest lucru: în aprilie 1992, ființa în România 358 de societăți mixte româno-israeliene, Israelul ocupând locul al nouălea în rândul țărilor cu care România are relații economice. În ceea ce privește aportul capitalului investit, el ocupă locul cinci. Un alt exemplu: creditul, inițial de 5 milioane de dolari, acordat de Israel României a fost ridicat la 15 milioane de dolari.

La 20 iunie 1992, a fost semnat la București un acord guvernamental între România și Israel în domeniul poștelor și telecomunicațiilor, care prevede extinderea schimburilor reciproce de tehnologie și de personal, creșterea numărului de circuite telefonice și dezvoltarea serviciilor poștale, precum și acțiuni de colaborare în domeniul cercetării. Împreună cu delegația oficială israeliană, în România a sosit și un important grup de oameni de afaceri și specialiști în domeniul exploatarei și producerii echipamentelor de telecomunicații.

La 6 septembrie 1991, ministrul agriculturii, dl. Petre Mărculescu, referindu-se la un alt acord semnat în timpul vizitei președintelui Iliescu în Israel, preciza, într-un interviu acordat ziarului „Dimineața”: „Este vorba de modificarea unui acord care datează din 1974 și, dacă ar fi menționăm cu exactitate ce anume am schimbat practic și

am reactualizat: colaborarea între cele două ministere, între cele două guverne, în care se poate materializa folosirea sistemelor de irigații de udare prin picurare. Practic, este o lucrare în care Israelul deține supremația, o lucrare care exclude consumul mare de energie, iar calitatea udării este mult mai bună decât la irigarea prin aspersiune. În urma unor studii pe care le-am făcut împreună cu omologul meu, ministrul agriculturii din Israel, am luat ceea ce este bun de la dânsii și ceea ce merge în agricultura României. Am prevăzut în acest acord și schimburi de specialiști”.

Data fiind amploarea relațiilor economice dintre România și Israel, ca și perspectivele favorabile, a luat ființă la București, în 1990, Camera de Comerț și Industrie România-Israel, care are filiale și în provincie, cum ar fi la Iași și Oradea. Președintele acestei instituții, dl. José Iacobescu, într-un interviu dat la 17 ianuarie 1992 ziarului „Dimineața”, declara: „Camera de Comerț și Industrie România-Israel este prima cameră de comerț bilaterală privată din România. Nu suntem în subordinea Camerei de Comerț a României, dar interesele se interferează. Ne ajutam cu dânsii în principalele acțiuni promoționale: târguri, expoziții, întâlniri cu oameni de afaceri... De pildă, 158 de oameni de afaceri de origine română din Beer-Sheva (Israel) au sosit, dându-ne sprijin. În plus, țin să anunț cu bucurie și fondarea recentă a Camerei de Comerț și Afaceri Israel-România”. În continuare, dl. José Iacobescu a spus: „Camera noastră de comerț contribuie la economia de piață prin aducerea de parteneri și întreprinzători întreprinzătorilor români - agenților economici cu capital de stat sau privat. Avem asociate 140 de firme, de la cele mari: Faur, IMGB, Autobuzul, cu capital de stat, până la firme mici, întreprinzători singuri din toată țara. Ne-am axat activitatea pe dezvoltarea bunurilor de consum, produse alimentare în mod deosebit. Noi, în domeniul comerțului cu firmele asociate, fiind o firmă

non-profit, îi punem în legătură pe unii cu alții”.

Relații culturale româno-israeliene

Și legăturile culturale între România și Israel cunosc un curs ascendent. În trecut, ele aveau un caracter unilateral. Din România spre Israel plecau numeroase turnee cu interpreți români. Teatrul de Estradă trimitea aproape anual echipe ce colindau Israelul. Florin Piersic, Dorina Drăghici, Gică Petrescu erau oaspeți permanenți. Joe Reiningher a organizat chiar un spectacol omagial cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață al lui Gică Petrescu. Regizorul Dinu Cernescu a pus în scenă câteva piese. Grupuri folclorice, între care și ansamblul „Izvor”, au dat spectacole în numeroase orașe. Teatrul Evreiesc de Stat din București a efectuat câteva turnee în Israel. În schimb, reciproc nu era valabilă. Din Israel veneau puțini artiști. De un real succes s-a bucurat în 1969 expoziția intitulată „Pictura contemporană din Israel”, deschisă la București, dar asemenea manifestări erau sporadice. După Revoluție însă, relațiile culturale dintre cele două țări au luat amploare în ambele sensuri. Câteva exemple. În anul 1990, au loc pentru prima oară „Zilele filmului israelian”. În același an, este lansat discul „Din cântecul Israelului” (12 cântece interpretate în limba ebraică de către un cor de copii, românesc, sub bagheta dirijorului și compozitorului Claudiu Negulescu). Se deschide, la București, expoziția „Ierusalimul aureolat de muni”, în care sunt expuse gravuri din anii '70 și '80. La rândul ei, artista Tia Peltz deschide o expoziție cu subiecte din Israel.

(VA URMA)

G. IOSUB

Începutul acestui articol poate fi citit în revista noastră nr. 787 și 788.

MERIDIANE • העולם ומלואו • MERIDIANE

• Elie Wiesel, Simone Weil, Claude Lanzmann

„GENERAȚIE DUPĂ GENERAȚIE“

„Generație după generație“ este o organizație internațională non-profit, consacrată păstrării moștenirii evreiești. Printre personalitățile care fac parte din conducerea onorifică a acesteia se numără Elie Wiesel, Simone Weil, Claude Lanzmann.

Una dintre acțiunile recente întreprinse de membri ai organizației, pentru menținerea legăturilor vitale între generații de evrei care au trăit înainte de primul război mondial, de Holocaust și cele care s-au născut după crearea Statului Israel este proiectul unei arhive video de istorie evreiască contemporană. Principalele centre unde vor putea fi vizionate filme despre evrei bătrâni din toate comunitățile evreiești, care își vor povesti istoria vieții lor, vor fi Muzeul Beth Hatefutzot din Tel-Aviv, Arhiva Evreiască de Film a Universității Ebraice din

Ierusalim, Muzeul Evreiesc din New York, Institutul de Cercetări Evreiești YIVO din New York, Muzeul de Istorie și Artă Evreiască din Paris. Contribuind prin această nouă acțiune la conservarea moștenirii evreiești, parte din patrimoniul umanității, organizația „Generație după generație“ culege, prin intermediul filmului, momente din viața diferitelor persoane originare din toate comunitățile evreiești. Biografia lor reflectă istoria atât de emoționantă a poporului evreu de la începutul secolului al XX-lea. Aceste mărturii ne vorbesc despre o lume azi dispărută, care trăiește prin ele. Prin aceste mărturii directe, vii, se va realiza legătura între generațiile dinaintea și de după cel de-al doilea război mondial, dintre cele care au trăit Holocaustul și cele de după crearea Statului Israel.

SUCCESE ÎN TEHNICA DE CALCUL

Matematicienii israelieni, folosind cele mai noi tehnici de calcul științific, au făcut ca Israelul să devină un exportator important de avioane cu turboreactoare. Turboreactoarele ale noului Boeing pentru pasageri consumă 40% mai puțin combustibil, datorită unui proiect mai bun.

Acestea sunt numai câteva exemple ale impactului dinamicii fluidelor pe baza tehnicii de calcul în tehnologia aeronauticii de azi, conform opiniei prof. Saul Abarbanel, conducătorul Institutului pentru tehnica de calcul „Raymond și Beverly Sackler“, din cadrul UTA (Universitatea Tel-Aviv).

„Este unul din domeniile importante ale tehnicii de vârf, în care Israelul se află printre marii exportatori din lume“, a spus prof. Abarbanel. Metodele dinamicii fluidelor pe baza tehnicii de calcul au fost aplicate pentru îmbunătățirea performanței avioanelor.

Președintele UTA a subliniat că „performanțele tehnicii de calcul sunt fundamentul, aflat în continuă perfecționare, pentru cercetări aprofundate într-o gamă largă

de alte discipline, printre care fizica, chimia și biologia. În Israel s-ar putea crea un important centru de cercetare în știința tehnicii de calcul“.

Institutul este cea mai recentă donație dintr-o lungă serie de înzestrări făcute de Raymond și Beverly Sackler pentru Facultatea de Științe, care poartă ea însăși numele lor.

Conducerea Universității a adus mulțumiri familiei Sackler pentru generozitatea lor manifestată ani de-a rândul față de UTA. „Cei din familia Sackler reprezintă un tip special de filantropi, fiindcă ei se dăruiesc pe ei înșiși, contribuind la dezvoltarea UTA, deopotrivă prin înzestrările lor umane ca și prin suportul financiar“, a spus președintele Consiliului executiv al Universității.

Președintele de onoare al Consiliului de administrație, dr. Sackler, a declarat că speră să-și dezvolte proiectele ce prezintă importanță pentru universitate. „Aceasta a fost, într-adevăr, o muncă de suflet. Aștept cu plăcere să parcurgem încă mulți ani de eforturi constructive“, a afirmat el.

SĂ NU UITĂM !

Comemorarea evenimentelor tragice ar trebui să fie mai frecventă decât aniversarea celor fericite. Măcar pentru faptul că unii caută să nu-și readucă în memorie pe cele care îi întristează. Dar nu avem dreptul să le uităm.

Nu departe de centrul Amsterdamului, la întretărirea străzilor Raadhuis cu Prinsengracht, se înalță impunătoarea Westerkerk - biserica de vest -, construcție terminată în anul 1631. Fac doar câțiva pași după colț, pe malul canalului, și mă opresc emoționat la numărul 263, Prinsengracht, în fața casei Annei Frank. Încă nu este ora 9 și un șir lung de vizitatori, îndeosebi tineri, așteaptă deschiderea muzeului. Tineri din diferite țări, de pe toate continentele. Japonezi mărunti, striviți de aparate de fotografiat și filmat, atârname de gât și pe amândoi umerii, negre cu părul împletit migălos în zeci de șuvițe, israelieni cu tradiționalii zulufi și „ștraml“, sud-americani cu mustați pe oală, mulți, foarte mulți europeni.

Casa-muzeu, patronată de Fundația Anne Frank, din anul 1957, este celebră datorită unei cărți extraordinare - jurnalul scris pe parcursul a doi ani (12 iunie 1942 - 1 august 1944) de această fetiță refugiată cu familia ei, într-o ascunzătoare, în timpul persecuțiilor naziste din Olanda. Publicate după război, confesiunile Annei, traduse în zeci de limbi și în milioane de exemplare, au străbătut lumea. Jurnalul a constituit subiectul unor piese și filme de scurt și lung metraj.

Anne Frank s-a născut la 12 iunie 1929 la Frankfurt/Main. Era a doua fiică - după Margot, mai mare cu trei ani - a lui Otto Frank și Edith Hollander Frank.

În 1933, după ce a început persecutarea evreilor în Germania hitleristă, Otto Frank a decis să plece cu familia la Amsterdam. Au locuit în Merwedeplein, iar Anne a frecventat școala Montessori din cartier. În mai 1940, trupele fasciste au invadat Olanda.

Otto Frank se ocupa cu comerțul în gros pentru articole de băcănie și avea biroul în casa din Prinsengracht, muzeul de astăzi. Casa fusese ridicată în anul 1635. Deoarece prețurile terenurilor erau mari, ele fiind determinate de lărgimea locului dinspre canal, imobilele se construiau înguste, dar în adâncime. Casa Frank avea două părți: cea din față cu birouri, iar în spate o construcție din anul 1740, în care familia a amenajat, în primele luni ale anului 1942, un eventual refugiu.

Teroarea pe care o exercitau trupele de ocupație creștea luna de lună. În primele zile din iulie 1942, Margot a fost chemată la muncă obligatorie. La 6 iulie 1942, Otto Frank, soția, Margot și Anne s-au mutat în ascunzătoarea din spate. La scurt timp, li s-au alăturat soții van Dann cu fiul, Peter,

precum și dentistul Dussel.

Timp de doi ani, opt oameni au trăit împreună calvarul claustrării, cu speranțele, necazurile, certurile, obsesiile lor, descrise de Anne într-un caiet cu scoarțe groase, primit cadou de ziua ei de naștere. Primele pagini au fost scrise când a împlinit 13 ani, ultimele - la 15 ani.

Familia Frank, familia van Daan și dr. Dussel au locuit în camerele mici ale celor două etaje superioare și în podul aripii secrete. Intrarea de jos în ascunzătoare era camuflată de o biliotecă turnantă și o hartă pusă deasupra bibliotecii.

Koophuis și Kraler, doi foști angajați ai firmei Frank, ca și dactilografele Miep și Elly procurau alimente, îmbrăcăminte, cărți, reviste și aduceau vești.

• Casa Annei Frank

În urmă cu 50 de ani, în ziua de 4 august 1944, poliția a pârșit în aripa secretă și i-a arestat pe locatarii. Un agent nazist, căutând bijuterii și alte valori, a smuls din mâna lui Otto Frank servietă care conținea, printre altele, jurnalul Annei și a răsturnat conținutul pe podea. După plecarea agenților Gestapo-ului, Miep și Elly au găsit jurnalul Annei printre cărțile și ziarele împrăștiate și neluate în seamă în timpul percheziției.

Arestății au fost duși în lagărul de la Westerbork și apoi la Auschwitz.

Edith Frank a murit de epuizare la Auschwitz. Van Daan a fost gazat. Ridicat de S.S. la apropierea trupelor eliberatoare, Peter și-a pierdut și el viața. Pe doctorul Dussel hitleristii l-au exterminat în lagărul de la Neuengamme. La sfârșitul lunii octombrie 1944, Anne și Margot au fost transferate din Auschwitz în lagărul de la Bergen-Belsen, din Germania, unde au murit de tifos în martie 1945. Soția lui van Daan și-a găsit sfârșitul, de asemenea, la Bergen-Belsen.

Din cei opt prizonieri ai aripii secrete nu s-a întors decât Otto Frank. Prin Odessa și Marsilia a ajuns la Amsterdam. Miep a fost aceea care i-a înmănat caietul găsit. La insistențele prietenilor, Otto Frank a publicat jurnalul Annei în 1947.

Casa Annei Frank a rămas nelocuită între anii 1944 și 1957. După crearea Fundației a devenit muzeu.

De la publicarea jurnalului au trecut 47 de ani, dar el rămâne în continuare actual. Periodic auzim de calomniile revanșarzilor neonaziști care caută să neghe existența camerelor de gazare din lagăre și realitatea Holocaustului. Scrierile unor Hans Veratier, Robert Faurisson, Ernst Zundel ș.a. vor să convingă că atrocitățile fasciste sunt un mit. S-a susținut, printre altele, că jurnalul Annei Frank este un fals, o mistificare. În primăvara anului 1986, în Olanda, a fost publicată o nouă ediție a jurnalului Annei, însoțită de o temeinică analiză a expertilor, demonstrându-se veridicitatea acestuia.

Fundația Anne Frank, prin organizarea de expoziții, simpozioane și conferințe, joacă un rol important în afirmarea adevărului asupra ororilor fascismului și a discriminărilor rasiale.

Dr. VITALIE TEODORU

CARNE CAȘER LA MOSCOVA

O mulțime nerăbdătoare de cumpărători s-a adunat într-o zi în fața unui magazin din centrul Moscovei, la deschiderea primului sector destinat vânzării de carne cașer, după mai bine de 70 de ani.

În sectorul cașer, aflat într-un magazin specific rusesc de legume și fructe, se vinde carne de vită, de pasăre și unele produse israeliene cașer, precum: biscuiți, supe la plic și ciocolată.

Împreună cu deschiderea, în vara aceasta, a primului restaurant cașer în Rusia, sectorul de carne cașer semnifică începutul unei vieți normale pentru evreii religioși din Moscova. „Este nevoie stringentă de un măcelar abilitat aici“, a spus Rabinul Yitzhak Kogan, născut în Rusia.

Mulți evrei din Rusia au fost, înainte, vegetarieni și ieșivoturile locale au comandat carne cașer prin intermediul sinagogilor.

Acum pot comanda carne cașer prin intermediul Sinagogii Liubavici și o pot ridica de la magazinul nou înființat, pe una din arterele principale ale Moscovei.

Cererea pentru carne cașer este, oricum, mare. Rabinul Kogan, de la Mișcarea Liubavici din Moscova, obișnuia să sacrifice două vite pe săptămână pentru nevoile sinagogilor locale și ale ieșivot-urilor.

Dar știrea despre sectorul pentru carne cașer a circulat repede printre cei 500 000 de membri ai puternicei comunități evreiești din Moscova.

STIRI

ידיעות

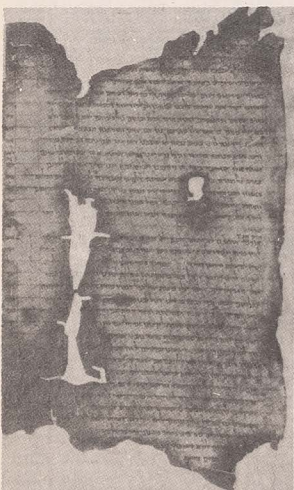
STIRI

●APĂ

Trupele ONU din Iugoslavia folosesc sisteme israeliene de epurare a apei. Aceste instalații produse de firma Amial Filtering Systems sunt preferate celor americane.

●SULURILE DE LA MAREA MOARTĂ EXPUSE LA VATICAN

Sulurile de la Marea Moartă au fost expuse pentru prima dată în Europa în cadrul unei expoziții organizate recent la Vatican. Expoziția (organizată în Biblioteca Vaticanului în colaborare cu Muzeul Arheologic din Ierusalim) este considerată primul eveniment cultural important de după semnarea acordului de deschidere a relațiilor diplomatice depline între Israel și Vatican.

●Fragment dintr-un manuscris de la Qumran

●DESCOPERIREA UNOR COLORANȚI

Cercetătorii israelieni au descoperit secretul, considerat de mult pierdut, al unui străvechi colorant pomenit în Biblie, cu ajutorul căruia se vopseau textilele și talit-urile. Acest colorant a fost produs înainte ca circa 2 000 de ani în Tîr și Sidon (astăzi în Liban) din cochiliile ale melcilor.

●POLIȚIȘTI ȘI FUMATUL

Activiști religioși ai Mișcării Anti-Fumători vor să-l dea în judecată pe Rav Moshe Blau pentru că el dădea țigări produse în Israel unui agent de poliție. După părerea lor, fumatul dăunează sănătății și un polițist amator de țigări este comparabil cu „o piedică instalată în fața unui orb”.

●500 000 DE OLIMI DIN FOSTA U.R.S.S.

De la începutul anului 1989 și până la sfârșitul lunii mai 1994 Israelul a primit 500 000 de olimi din fosta U.R.S.S. Acesta este cel mai mare grup de evrei venit cândva dintr-un alt stat în Israel. Zece procente din locuitorii israelieni aparțin acestui grup.

Noii veniți au furnizat următoarele date asupra profesiei lor: 57 000 de ingineri, 12 000 de medici și dentiști, 12 000 de artiști, compozitori, scriitori și gazetari, 12 000 de asistente medicale, îngrijitoare și alți membri ai unor grupe profesionale cu profil medical. Studii întreprinse în Israel (noua

lor patrie) demonstrează că nu toți olimii activează în profesiile respective declarate la intrarea lor în țară. Mai mult de 50 de procente dintre aceștia aveau în momentul sosirii lor, mai mult de 15 ani, iar 200 000 dintre ei susțineau că au absolvit cel puțin 13 ani de învățământ. 66 000 erau mai vârstnici decât 65 de ani, circa 22 procente erau mai tineri decât 14 ani.

Din acest grup fac parte și 22 000 de femei divorțate și 32 000 de văduve.

●LEXICON ARAB EDITAT ÎN ISRAEL

Printre miile de cărți din țări arabe prezentate în cadrul unei expoziții de carte în centrul evreo-arab din Haifa, cu prilejul unei expoziții, se află și primul lexicon în limba arabă, întocmit în ordine alfabetică și editat în Israel în 22 de volume, cuprinzând 14 000 de cuvinte.

●LICENȚIAT ÎN ARABĂ

Universitatea Haifa va da posibilitate studenților săi să obțină titlul de licențiat (B.A.) în arabă. În prima fază se vor ține cursuri în limba arabă pentru mai multe discipline: științe politice, statistică, studii generale, sociologie și antropologie.

●PEPSI-COLA ȘI MACABIADA

Compania Pepsi-Cola continuă tradiția de sprijinire a competițiilor internaționale, sponsorizând echipa Macabi a Statelor Unite ale Americii în Macabiada din 1997.

Firma Pepsi a semnat un acord cu reprezentanții ai Comitetului sporturilor pentru Israel care există în S.U.A., marcând a doua manifestare de acest gen, în care cele două organizații au colaborat. În 1993, firma Pepsi a fost sponsor principal al echipei americane care a participat la cea de-a 14-a ediție a Macabiadei cu o delegație compusă din 650 de membri, atleți din 46 de state, reprezentând 29 de discipline sportive.

Produsele firmei Pepsi sunt distribuite în Israel prin Tempo Beer Industries. Toate produsele sale servite în Israel sunt cașer, fabricate sub strictă supraveghere rabinică.

●Trei dintre membrii primului club de gimnastică evreiesc, fondat în 1885

●EDITORIALE

Editura „Praeger Publishers” din Londra, în colaborare cu prestigiosul Centru Internațional Universitar de Studii al Civilizației Iudaice și cu Universitatea Populară Israeliană, a început publicarea unei importante colecții, „Bina”, sub îngrijirea lui Joseph Dan și supervizarea lui Moshe David. În colecția „Bina” apar pentru prima dată în engleză articole

despre istoria, filosofia și cultura iudaică. Tematica lor se întinde de la perioada biblică până în secolul al XX-lea.

În Editura „University Press of America” din Londra, a apărut cartea „Conștiință și Captivitate”, cu subtitlul „Religia în Europa de Est”, de Janice Broun. În ideologia comunistă exista o completă separare a religiei de stat, separare aplicată în fostul bloc al țărilor comuniste și în primul rând în Uniunea Sovietică.

Cartea Janicei Broun susține - prin demonstrații făcute de autoare - că ideea de separare a religiei de stat este greșită.

În Editura „Madison-Books” din Londra, a fost publicată cartea lui George E. Berkeley „Viena și evreii

săi” („Tragedia succesului, 1880-1980”), cu un cuvânt introductiv de Henry Zohn. Autorul înfățișează istoria evreilor austrieci, începând din perioada domniei lui Franz Joseph, traversând-o pe cea interbelică, ajungând la Anschluss și la cel de-al doilea război mondial, până în contemporaneitate.

●CATEDRĂ DE LITERATURĂ COMPARATĂ LA OXFORD

În urmă cu 42 de ani, George Steiner a propus Facultății de Literatură din Oxford o lucrare de doctorat în literatură comparată, dar a fost respins pe motiv că o asemenea disciplină nu există în programa universității britanice. În octombrie, anul acesta, la Oxford va fi inaugurată prima catedră de literatură europeană comparată și ea va fi încredințată lui George Steiner, considerat astăzi unul dintre cei mai importanți specialiști în acest domeniu.

Ca origine evreu american, Steiner a absolvit universitățile din Chicago și Harvard, a predat la Princeton și a colaborat la prestigioasa revistă „The Economist”. El a fost invitat să devină profesor fondator al Colegiului Churchill la Cambridge, unde a predat până în 1974, când a acceptat o catedră la Universitatea din Geneva, dar și-a păstrat și o normă de cercetare la Cambridge. G. Steiner este considerat o somitate în domeniul studierii culturii europene de la Renaștere și până în prezent.

●RELAȚII DIPLOMATICE ÎNTRE ISRAEL ȘI MAROC

Marocul va deveni al doilea stat arab care va avea relații diplomatice cu Israelul. Peste 600 000 de cetățeni ai Israelului sunt de origine marocană și reprezentanții ambelor state au declarat că potențialul relațiilor reciproce în turism și comerț este considerabil. Acest pas constituie o breșă importantă în boicotul economic și diplomatic organizat de statele arabe contra Israelului, începând cu anul 1950. Trebuie spus că între Israel și Maroc s-au păstrat legături comerciale și schimburi între cele două țări au

●Sinagoga din Fez

atins anul trecut 100 de milioane de dolari. Destinderea produsă de restabilirea relațiilor diplomatice cu Marocul și tratativele de pace cu Iordania a determinat ca emiratul arab Quatar să înceapă și el convorbiri cu guvernul israelian pentru realizarea proiectului unui gazoduct cu ieșire la Mediterana pe litoralul israelian, iar Kuweitul și Arabia Saudită au anulat o parte din prevederile boicotului, pentru a atrage companii americane care fac comerț și cu Israelul.

În octombrie, la Casablanca, în Maroc, va avea loc o conferință internațională consacrată dezvoltării economice în Orientul Mijlociu, sponsorizată de președintele Bill Clinton. Sute de companii din Israel, Europa și țările arabe sunt așteptate să participe la discutarea finanțării unor proiecte de multe miliarde de dolari, a căror dezvoltare este favorizată de procesul de pace început în Orientul Mijlociu.

●LITERATURĂ ISRAELIANĂ ÎN ORIENTUL ÎNDEPĂRTAT

O revistă literară chinezească a dedicat recentul său număr literaturii ebraice iar revista PEN CLUB-ului din Katmandu (Nepal) s-a ocupat de scrierile israeliene.

●EXPOZIȚIE

La Chicago a fost deschisă o expoziție intitulată „Poduri și hotare americane africani și americani evrei”, care examinează realitățile între cele două comunități. Expoziția a fost organizată de Societatea de Istorie din Chicago. Prin cele peste 300 de obiecte artizanale, fotografii, documente, materiale de presă și opere de artă, expoziția „Poduri și hotare” explorează teme ca identitatea etnică, cultura, experiența marginalizării și justiția socială.

●FOLCLOR

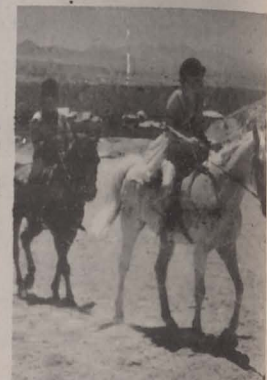
Sub auspiciile Societății de Folclor Evreiesc, de pe lângă Centrul Comunitar Evreiesc din St. Louis (S.U.A.) a avut loc conferința „Povestiri evreo-cubaneze”, prezentată de Joseph Scharibman. Conferințiarul a investigat diverse tipuri de literatură evreo-cubaneză.

●CĂLĂTORII ÎN ISRAEL CU FACILITĂȚI PENTRU TINERET

Călători individuali sau mici grupuri pot cunoaște țara și oamenii, cazându-se în condiții bune și plătind prețuri convenabile în cele 31 de cabane israeliene destinate tineretului.

Uniunea israeliană de cazare a

tineretului a organizat variate trasee însoțite de ghizi. Sunt oferite programe de o săptămână până la patru săptămâni, pentru amatori de drumeție, de natură și de cunoaștere a stațiunilor balneare, o

expediție în deșertul Sinai, excursii pe cămile, vizitarea orașelor sau programe de voie. Un program pentru două săptămâni cu tichete de plată pentru înnoptat, valabile în toate cabanele, costă, bunăoară, inclusiv taxa de intrare în toate parcurile naționale și un tichet de autobuz pentru călătorii în toată țara - circa 560 de dolari.

Cazarea în cabanele israeliene pentru tineret este confortabilă, atmosfera familiară și agreabilă. Multe dintre aceste 31 de cabane răspândite în toată țara oferă, pe lângă încăperi cu mai multe paturi și camere cu două paturi, prevăzute, toate, cu dușuri și o limită de vârstă pentru oaspeți nu există în cabanele israeliene pentru tineret.

●CONGRES PE TEMA ETICII MEDICALE

La cel de-al 5-lea Congres internațional cu tema: „Etica evreiască în medicină”, care a avut loc la San Francisco, au participat sute de medici și rabini din S.U.A., Canada, Europa, Australia și Israel.

O temă centrală a constituitorii atitudinea față de muribunzi. „Care viață unui pacient pe moarte trebuie prelungită cu orice preț prin măsuri medicale?”

Experții în legea religioasă evreiască au răspuns: „Nu, dacă chinurile sale sunt mai grele decât moartea sa”.

Importante au fost și expunerile pe tema „SIDA”. Dată fiind „legea” israeliană a reînnoirii, care acordă fiecărui evreu care dorește acest lucru, cetățenia israeliană, s-a pus întrebarea dacă bolnavii de SIDA trebuie excluși de la această lege. Răspunsul a fost unanim: „Dimpotrivă, trebuie făcut tot posibilul ca un bolnav de SIDA să se încadreze cât mai repede în Israel și să poată beneficia de tratamentul medical corespunzător”.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Meeting with the Intellectuals of the Jewish Community in Bucharest

On Tuesday, September 8 1994, at the activity hall from Popa Soare Street no. 24 was held a meeting of the high staff of the Federation of the Jewish Communities in Romania, of the Jewish Community in Bucharest with our community intellectuals. The event was attended by reputed representatives of Romanian cultural life members of the Leading Committee of FJC, journalists. Acad. Nicolae Cajal, which headed the meeting, has underlined the independent character of our institution, the object of any party politics. "Our only policy is the defence of our dignity", mentioned the president.

Starting from "Real-Semitism", an article appeared in our review no. 787 which main idea was the fact that anti-Jewish manifestations come from the unknowledge of our style and concept of life, favorising the prejudice and, pointing that, the hate and the violence, he showed that the main way to combat these phenomena remains the objective of showing the Jewish contribution on the national and international

socio-cultural area of life.

In this respect, Mr. Acad. N. Cajal worked together with Tania Lovinescu and the regretted I.M. Ștefan, a "Who's who" of the Jewish intellectuality in Romania.

Messrs. Ticu Goldstein, Teodor Wechsler, Victor Bărlădeanu, Gh. Iosub, M. Herivan, Willy Moglescu, Emeric Deutsch, Henri Zalis, Ștefan Iureș, Dr. Elias, Dumătru Hâncu, Radu F. Alexandru, Sergiu Stanciu, Arie Arie, Marc Clarian and Mrs. Amelia Pavel, Sandra Segal, Veronica Bărlădeanu, Lya Benjamin, a.o. took the floor, making proposals for conferences, symposiums, lectures, the establishment of a Jewish library, founding a "Felix Aderca" prize for joining the community cultural life.

Acad. Nicolae Cajal, the president of FJC, thanked the participants and pointed that the advanced ideas will be studied for putting in practice some efficient modalities to combat the real-Semitism, for a better receptivity of our community activities by the Romanian society.

"SHANA TOVA ISRAEL !"

A Meeting at the State Jewish Theater

A numerous audience gathered Sept. 12 at the Jewish Theater in Bucharest to celebrate the New Year 5755, and pay tribute to Theodor Herzl, the founding father of the concept of a modern Jewish state.

The event comprising speeches and a performance of Jewish poetry and music, was organised by the Romanian-Israeli Friendship Association in cooperation with the Federation of Jewish Communities in Romania.

In his opening speech, the Association secretary Victor Bărlădeanu outlined the significance of Rosh Hashanah to both Jews and gentiles. He also emphasized the particular importance of that beginning of the new year coinciding with the 90th anniversary of Herzl's death, that put an end to the theoretician's life, yet no to his ideas that were to ripen and materialize in the following decades.

Herzl's importance as the founder of Zionism, the bridges he helped forge between different continents, his laying of the groundwork for a new Jewish world, and his amazing historical foresight, were praised by professor Răzvan Theodorescu, chairman

of the Association.

In another address, the Jewish Federation leader Nicolae Cajal, member of the Romanian Academy, described Herzl's impact on the Romanian intelligentsia, and his ties with Zionist leaders in Romania. The speaker reviewed the translations into Romanian of Herzl's major books - *The Jewish State* and *Old-New Land* - as well as the articles published on his work and personality in the early 20th century, and after World War I. Cajal referred to the distortion of Herzl's ideas by promoters of the Romanian anti-Semitism, such as A.C. Cuza, who would use them to build their case for the expulsion of the Jews. There were, however, Cajal noted, other Romanian thinkers, including Gala Galaction, Tudor Arghezi, and Mihail Sadoveanu, who understood the true humanistic message of Herzl's concepts and who, without opposing the Jews' continued presence in Romania, pleaded for the restoration of the Israeli State, and recognized Herzl as a role model for Romanian politicians.

Association first vice chairman Constantin Vișinescu praised in his address the current politics of Israel, its efforts for making peace with its Arab neighbours, its particular flexibility in understanding and promoting international law. This, he argued, was solid evidence that Zionism was a recipe for openness in international relations, for a fair balance of sovereignty and national security.

Addressing the meeting, the Israeli Ambassador to Bucharest, Mr. Avshalom Megidion, summarized the past year as one of bloody terrorist outbreaks, but also as a year of peacemaking breakthroughs. He saluted Romania's diplomatic support to the latter process, and its good relations with Israel, as well as the two countries' common search for new ways to expand bilateral cooperation to their mutual benefit.

The evening ended with a show featuring noted actors and singers that further added to the inspiring atmosphere of the event.

Seminar on the National Minorities' Problems

On September 3 1994 a seminar on the national minorities' problems was held at the European Center of and Ethnic Problems, in the Romanian Academy's frame. The Social Communications seminar was organized by

the National Minorities Council and Helsinki Committee from Holland.

Acad. Nicolae Cajal, the president of the Federation of the Jewish Communities in Romania exposed some opinions.

Jewish Community Assistance to the Blinds

A recent survey by the Jewish community, targeted at the sight - impaired, uncovered that a total 63 assistance recipients had serious eyesight disabilities. As a result, a special relief program was started to improve their living conditions.

Under the program, every sight-impaired was distributed a cassette recorder together with a set of tapes containing Jewish and opera music, as well as literature recordings from books by Shalom Aleichem and other Jewish authors. Also provided were thick-tipped pens, thickly lined paper, magnifying glasses, and decks of cards with enlarged icons. Special cardboard dials, printed with large numbers, were adapted to their home phones.

A social worker has been visiting them since to teach them how to use some of the items, replace spent batteries to the recorders, and put in other cassettes. Those who are able to walk come over to the Assistance Department where can pick no more things. Most assistees said they were pleased with the donations, an even suggested further recordings be made to include brans from the musicals and comic bits.

In August, a club was started for the sightless at the kosher restaurant in Bucharest. A hall has been made available upstairs, so

members can gather weekly for a half-day of chatting, listening to music, and just being together. They have a bite there in the morning, lunch together, then they are driven home at about three o'clock. Most assistees have already expressed their satisfaction over the initiative. Many had not left home for years, so they are now delighted to get out, meet old friends, make new caas, and shake off their solitude and pain and gloom for a few hours.

On August 25, Joint delegate Mrs. Mara Coen toured the club to meet the sightless, inquire about their needs, and find out whether they liked the program to their benefit. Members told her they did, and suggested in addition they should be taken out for walks and to the Jewish Theater. She naturally made a list of their suggestions and pledged that they would be fulfilled.

On the next club day, Sept. 1, another guest, Professor Marc Clarian, went over and gave a lecture that won high appreciation from the audience. It was agreed that many similar actions will be organized in the future. Furthermore, other assistees taking their meals at the kosher restaurant are welcome to join in and promote in this way the integration of the sight-impaired with healthy people.

Feast of Ethnic Communities

A choir conducted by Izu Gott represented the Jewish Community at a Festival of Ethnic Communities that took place in Botoșani, Northeastern Romania, last Sept. 1-2.

The event, the first of this kind ever held in the country, opened with a parade of traditional costumes. Later in the day, artistic groups of the various communities performed before a numerous audience.

On the second day, a panel debate focused on ways and prospects for turning Romania into a model country as to the peaceful cohabitation of its different ethnic

groups. An exhibition, called "Testimonies of Ethnic Coexistence" was opened with a ceremony on the same day.

A series of recitals by the artistic troupes closed the event. In the end, every delegation was handed diplomas and a crystal cup bearing the emblem of the festival.

The feast provided useful opportunity for representatives of different communities to become acquainted with one another's customs and cultural traditions, and get to know one another better in this way.

BAR-MITZVA IN SUCEAVA

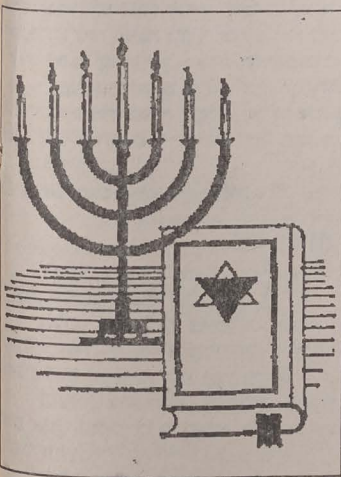
At the "Hevrei Gah" Synagogue in Suceava took place the ceremony of Bar-Mitzva of ANDREI LOZNEANU (Eliui Zevoen Isrul), student at Talmud Torah courses.

The young Albert, one of the most diligent students at these courses, was prepared by Dr. Iacob Rauch, councillor of the community. The young Bar-Mitzva is equally an active member in the local Jewish youth' choir.

In his speech, he expressed his gratitude

to his parents and grandparents Fani and Leo Brief who contributed to his education as a Jew. He also promised to continue in the direction of the obligations he assumed, that is to be a good Jew, a dignified member of the community he belongs to.

The president Soil Petriariu congratulated the young Bar-Mitzva in his name, in that of leadership and of the entire Jewish Community of Suceava wishing him a happy new year and Ad Mea Veersim!

של היהדות מרומניא

תשרי תשנ"ה * מס' 789 * דו-שבועון

בת-ע

סמינריון על בעיות המיעוטים הלעומיים

בספטמבר ש.ז. התקיים במרכז האירופי לעיונים על שאלות אתניות וכשרים אלים שעל יד האקדמיה הרומנית, סמינריון על בעיות מיעוטים לאומיים שאורגן ע"י צה למען מיעוטים, במשותף עם ועד הלסינקי מהולנד, בו השתתף חבר האקדמיה קול, מרומניא, שהציג כמה רעיונות.

סיפה עם האינטלקטואלים של הקהילה היהודית מבוקורשט

ביום חמישי ה-8 בספטמבר ש.ז. התקיימה באולם החגיגות הקהילתי אסיפה יחד הקהילות עם האינטלקטואלים חברי הקהילה. בנוכחות קהל רב מורכב מאנשי יהודים גם לא יהודים שמוכנים להשתתף בפעולה חשובה זו, הפדרציה הן לשנת ה'תשנ"ה לעתיד.

בהבטסת על המאמר "ריאלסמיזם" שהופיע ברומנית בגיליון מס' 787 של "בת-ע" שהעריץ המרכזי שלו הוא שמקור הפעולות האנטישמיות הוא האידעיה של תפישת ואופן חיינו, אי-ידיעה שמולידה דעות ומשפטים קדומים לא נונים ומתוך כך מביאה לאיבה ואלימות. נשיא הפדרציה הדגיש את האופי העצמאי הן מוסדותינו והדחת כל התערבות בריב מפלגות "כל המדיניות שלנו מתבטאת בסמירה על כבודנו".

בהמשך הישיבה, נשאו את דברם הרבה מהנוכחים והציעו נושאי הרצאות, סמינריונים, קולוקוויים, ייסוד חברה לעיונים בנושאים יהודיים, סיפריא יהודית, ייסוד פרס "פליקס אדוקה" למען השתתפות בחיים התרבותיים של הקהילה היהודית ומזמנים.

כבוד חבר האקדמיה ניקולאי קול הודה על ההשתתפות וכיקש את האינטלקטואלים לעשות כמיטב יכולתם כדי לעזור להפצת הידע ולהגיצ, בדרך זו, להבנה יותר טובה בין יהודים וכל תושבי הארץ, לידירות ושיתוף פעולה לטובת כלל היהדות ולטובת מדינת רומניא.

שנה טובה ישראל!

תחת הכותרת הזה התקיימה בתיאטרון היהודי הממלכתי מבוקרשט פעילות קולטורלית בערב יום 12- בספטמבר 1994, מוקדשת לראש השנה תשנ"ה והערצת זכר בנימין זאב הרצל ז"ל, חוזה מדינת ישראל מודרנית שזאלו 90 שנה לפטירתו.

עוד השירה חמרה אורנגה ע"י ההתאחדות לידדות רומניה ישראל במשותף עם הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניא.

ברצ"י הפתירה שלו, הסופר והעיתונאי ויקטור ברליאנו הראה ששנת תשנ"ה אינה רק חג יידי, אלא גם של הלא יהודים, כי עונת הסתו, עונת האספיק היא התחלת מחזור הצמיחה. הוא הדגיש את משמעותה הכפולה של ראשית שנה זו במובילה 90 שנה מפטירתו של בנימין זאב הרצל שבימים את יסודות מדינת ישראל המודרנית, אבל לא וזה לראות הגשמת חזיונו.

נשיא ההתאחדות לידדות רומניא ישראל הבלש משמעות פעולות רעיוניות מיוחדות הרצל, נתחם הצבילציה האנושית שנשרה בין יכשות ויצרה נקודת מוצא של עולם חדש למען בני עמו בחזיון נדוד, הבין את כיוון ההיסטוריה העולמית.

חבר האקדמיה ניקולאי קול, נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה הצג היכמים של ההתחבות של הרצל עם אחרים מראשנים של ההסתדרויות הציוניות מרומניא, תרגומים ברומנית של ספרי היסודיים "המדינה היהודית" וה"אלט נילאנדר", מאמרים מוקדשים לצירותיו ואישיותו בעתונות העיתון היהודית שבראשית המאה הזאת ובתקופה הבין מלחמתית, רבנה מעוותת של רעיונותיו ע"י מדיניות האנטישמיות כגון א.ק. קוה וחבר מרעיו שהשתמשו בהם למען תגלית היהודים מרומניא. אבל היו גם כאלה שהבינו נקודת ראות הומניסטית נכונה כמו נאלא גאלאקשיון, מחדור ארנון, מדוביאנו, קאשאקוויט וכו' שכלי לשלול קיום יהודים ברומניה תמכו ברעיון תחיית מדינת ישראל ולחמו בעד זה, וראו בפעילות הרצל דוגמה גם למען המדינאים הרומנים.

הערך קונסטאנטין ווישנסקו, מן נשיא ראשי של ההתאחדות לידדות רומניה ישראל, נתן הערכה נכונה למדיניות ההאידה של מדינת ישראל, שנמצאת במלא ניכוש השלום עם הארצות הערביות השכנות, מדיניות גמישה כעניין החוקים הבין לאומיים, דבר שמעיד על כך שהציונות משמעותה כנות בחיים עם כל עמי העולם, מדיניות שצדה מאון בין רבנות ובחזון לאומי.

כבוד השגריר של מדינת ישראל בבוקרשט, מר אבשלום מנדון הראה שהשנה שבערה היתה שנת התקפות טרוריסטיות אכזריות, אך גם שנת מעבר לאור השלום, נתן הערכה חיובית להתערבות המדינה בתחילת השלום ע"י פגישות רבות ברמה נכונה, על היחסים המוכים להכפלה שיתוף הפעולה למען בני הצדדים.

בסיום ניתנה תוכנית אומנותית באורית סיפוק נפשי רב מהאירוע התרבותי האומנותי הזה.

בר מצוה בסוציבה

בבית הכנסת "חברה ג"ח" התקיים טקס בר מצוה של אליהו זאב בן ישראל לחנינו, בנוכחות קהל רב.

אליהו זאב לומד בתלמוד - תורה והנו בין התלמידים המעולים. הוא התכונן בהתמדה יתרה לרגל הטקס הזה. את הוזכרה קיבל מאת ד"ר יעקב ראון, יועץ הקהילה. חתן השמחה הוא גם חבר פעיל של מקהלת הנוער.

בדבריו, הוא הודה להקב"ה שהגיע בבריאות ליום הזה. הודה לסבו ולסבתו שתננו אותו וטפלו בו מינקותו. לקח על עצמו להיות יהודי טוב ולשמור על מה שלמד בתלמוד תורה.

הי"ר שאול פיאטררו בידך אותו בשם הנהגת הקהילה ובשם כל הקהילה ואיחל לו חיים טובים וארוכים יחד עם כל משפחתו.

פרשת בראשית

האדם - גִּזְר הַפְּרִיָּאָה

ויבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ
בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ:
(בראשית א, כד)

האדם - פֶּאָר הַיְצִרָה

מה נפלאה יצירה אלהים זו ששמה אדם, שהיא הגדולה בפלאי הבריאה! שהרי נברא האדם ובנשמתו נגזר ניצוץ אלוהי. ולא בכדי (לחנם) היה רבי עקיבה אומר: "חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם אלהים שנאמר: (בראשית ט, ו) 'בצלם אלהים עשה את האדם' " (אבות ג, יד). יתר על כן: הקדמונים אמרו כי האדם הוא נזר הבריאה והיצירה כולה. אמר רבי נחמיה: "מנין שאדם אחד שקול כנגד כל מעשה בראשית? שנאמר (בראשית ה, א) 'זו ספר תולדות אדם' " (אבות דרבי נתן, לא) ואלו דוד המלך הוסיף ואמר: "ותחסרהו מעט מאלהים" (תהלים ת, ו). הוי אומר: בנשמתו האצילית של אדם יש ניצוץ מהמהות הנפלאה של הבורא הכל-יכול ושלט העולם, והדברים האלה מחיבים את האדם, שכן, כידוע, "האצילות צחיבת". חיב אדם לחשב את דרכיו בכל עת, כדי שיוכל בבוא השעה להחזיר את נשמתו לבעליה - אם לא עשירה ומלאה מעשים טובים, לפחות נקיה ושלמה כפי שקבלה מידיו של הקדוש ברוך הוא. על כן אמרו חכמים:

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי - בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך".

(קהלת רבה, ו)

תמיכה סוציאל רפואית של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניא

עוד פעולה שנוגעת לנתמכים עוורים או לקווי ראייה נתווספה במסגרת המעוך לתמיכה של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניא.

63 נתמכים לקווי ראייה נתגלו ע"י הלשכה הרפואית. נתחלקו להם מיניקאסיטופונים וסרטי מגניטופונים עם זמירה יהודית, של אופרה קלאסית, גם ספרים של סופרים יהודים כגון שלום עליכם וכו', עפרונות עם כתיבה עבה, זכוכיות מגדלות. כמו כן הושם נייר עבה עם מספרים מוגדלים בטלפונים שלהם. מבקרת אותם אחות סוציאלית שמדריכה אותם איך להשתמש בחומרים האלה, מחליפה את הבטריות המשומשות של המיניקסטופונים ששמעו כבר. אלה שיכולים לבוא באים לבד או בליווי קרובים אל מחלקת הסעד, איפה שמסלימים את החפצים הנחוצים.

רוב הנתמכים משתמשים בהנאה בחמרים שקיבלו, לפי הצעותיהם הוכפלו קסטות עם המוסיקה או דברים אחרים שדורשים. החל מחודש אויגוסט, אורגן במסעדה שבפופה סוארה מועדון למען נתמכים רפווי ראייה. הנה מביאים נתמכים אחת לשבוע, משוחחים אתם, שומעים מוסיקה, מקבלים ארוחה ובשעה שלוש לוקחים אותם לידרותיהם.

הנתמכים מביעים את סיפוקם ותודתם בעד הפעולה הזאת, כי מרגישים ששמים לב עליהם, בגלל שמוציאים אותם מבתיים, הרבה מהם לא יצאו מבתיים זה שנים וכעת נפגשים עם מכרים משכבר הימים, מתידדים, משוחחים, שוכחים את הבדידות, החשכה והמכאובים.

ב-25 באוגוסט ביקרה במועדונם הגב. מארה כהן, שליחת הג'וינט, ששוחחה אתם, הקשיבה לצרותיהם, התעניינה אם הם מרוצים או לא עם הפעולה החדשה הזאת. הם דרשו טיולים בעיר, בגנים הציבוריים, שילקחו אותם מדי פעם להצגות של התיאטרון הממלכתי היהודי. הגב' מארה כהן הבטיחה להם שדרישותיהם יסופקו ע"י לשכת הסעד.

ב-1 בספטמבר ש.ז. הרצה בפניהם מר מרק קלאריאן. הקשיבו להרצאה בסיפוק רב, הובטח להם שעוד יעשו הרצאות כאלה. בפגישות כאלה במועדון יכולים להשתתף גם נתמכים אחרים, שאוכלים במסעדה שבפופה סוארה.